

KARJAA

101

BÄLLBY

**Varhaisrautakautisen
röykkiö- ja asuinpaikka-alueen
kartoitus ja koekaivaus**

Jukka Moisanen 1995

raportti:
Alpo Forsström 1998

SISÄLTÖ

1. ARKISTOTIEDOT KARJAA BÄLLBY	3
2. JOHDANTO	4
3. SIJAINTI JA YLEISKUVAUS	5
4. KUVAUS RÖYKKIÖISTÄ	6
4.1 Yleistä	6
4.2 Kuvaukset alueen röykkiöistä	7
5. KAIVAUSTEKNIikka	10
5.1 Röykkiö 10	10
5.2 Koeojat	10
5.3 Koekuopat	11
5.4 Kartoitus	11
6. KAIVAUSHAVAINNOT	12
6.1 Röykkiö 10	12
6.2 Koeojat	14
6.3 Koekuopat	14
7. LÖYDÖT	16
8. YHTEENVETO	20
9. LUETTELO KOEKUOPISTA	21
10. NEGATIIVILUETTELO	23
11. DIALUETTELO	24
12. KARTTALUETTELO	26
13. GT-KARTTAOTE	27
14. PERUSKARTTAOTE	28
15. KARTAT	29
16. KUVATAULUT	52

1. ARKISTOTIEDOT KARJAA BÄLLBY

Varhaismetallikautisen röykkiön kaivaus ja entisöinti sekä asuinpaikka-alueen koekaivaus

Kunta: Karjaa
Kylä: Bällby
Tila: 1:103
Kiinteistötunnus: 220-421-0001-0103
Peruskartta: 2014 12 Kirkniemi
Kaivausalueen
koordinaatit: x = 6675 50-95
y = 2490 40-90
z = 56-64 m mpy
Pinta-ala 79 m²
Kohde: Karjaa Bällby
Löydöt 1995:KM 29033:1-223

Aiemmat tutkimukset:

1973 Hirviluoto, tarkastus

Kaivauskertomukseen kuuluvat valokuvat:

Negatiivit nro 110450-110463

Diat nro 39101-39135

2. JOHDANTO

Lohjanjärven Hermalanselän lounaisrannalta, Bällbyn kylän mäkisiltä ranta-alueilta löydettiin vuonna 1973 useita röykkiöitä, joiden lukumääräksi todettiin vähitellen n. 40. Tämän kaivauksen yhteydessä tehdyssä kartoituksessa röykkiöiden lukumääräksi saatiin 74.

Tammikuun alussa vuonna 1973 alueelle tekemällään tarkastusmatkalla havaitsi Anna-Liisa Hirviluoto lukuisia kiviröykkiöitä, joita hän piti esihistoriallisina hautoina. Röykkiöt sijaitsivat Lomanotko-nimisen yhtiön omistamalla asumattomalla mäki-alueella Bällbyn kylässä. Mainittu yhtiö oli myynyt alueelta kesämökkkitontteja, mistä aiheutui välitön uhka röykkiöiden koskemattomuudelle. Museovirasto ilmoitti röykkiöiden olevan muinaismuistolain nojalla rauhoitettuja.

Välittömästi röykkiöiden löytymisen jälkeen alkoi vilkas kirjeenvaihto Museoviraston ja tonttien omistajien välillä koskien rakennuslupa-asioita. Alue rakennettiin suunnitelmien mukaan. Röykkiöiden säästämiseksi rakennuspaikkoja siirrettiin, mutta tutkimuksia alueella ei tehty.

Hirviluodon tarkastuksen ja kartoituksen jälkeen aluetta tutkittiin vasta vuonna 1995. Tuolloin Museoviraston hoitoyksikön aluesuunnittelijan Jukka Moisanen johdolla aloitettiin alueella sijaitsevien röykkiöiden sijainnin ja kunnan kartoitus, johon liittyi myös koekaivaus.

Kaivausten ensimmäinen vaihe voitiin toteuttaa kesän 1995 aikana. Tutkimuksen kohteeksi valittiin röykkiö, joka sijaitsi tontilla 1 korttelissa RH 5. Röykkiö tutkittiin ympäröivine alueineen kokonaan, ja koottiin sitten uudelleen. Samalla pyrittiin koeojien ja koekuoppien avulla tutkimaan röykkiön välitöntä ympäristöä mahdollisen muun esihistoriallisen toiminnan selvittämiseksi.

Alue tutkittiin, kartoitettiin ja röykkiö ennallistettiin 14.8 - 8.9 välisenä aikana. Työvoimana toimi pääasiallisesti Keski-Uudenmaan hoitoalueen työryhmä Kari Sassin johdolla. Länsi-Uudenmaan hoitoalueen kaksi työryhmää toimivat myös työvoimana osan aikaa. Kaivauksen piirtäjänä ja apulaisjohtajana toimi HuK Alpo Forsström ja kaivausten johtajana FM Jukka Moisanen. Alueen kartoituksesta vastasivat Jukka Moisanen, Alpo Forsström ja insinööri Kari Sassi.

Työ rahoitettiin valtion harkinnanvaraisella työllistämistuella.

Kaivauskertomuksen laati FK Alpo Forsström

Helsingissä 23.4.1998

3. SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Kohde sijaitsee Karjaan pohjoisosassa Bällbyn kylässä Karjalohjan ja Lohjan rajojen tuntumassa Lomanotko -nimisellä alueella, Lohjanjärven Hermalanselän lounaisrannalla. Paikka on kuusipuuvaltaista metsää kasvavaa kallio-moreenialuetta.

Alueelle tyypillistä on mäkyisyys ja kallioisuus. Rannat laskevat melko jyrkästi Lohjanjärveen. Alueella sijaitsee pienehköjä osittain metsitettyjä viljelyalueita, suuremmat viljelyaukeat sijoittuvat röykkiöalueesta etelään Bällbyn kylän eteläosiin sekä Mustion ruukin ympäristöön.

Alueella sijaitsee myös lampi nimeltään Bällby Lillsjön. Lampi sijaitsee etelämpänä ja on keskeisiltä röykkiöalueilta jonkin verran syrjässä. Röykkiöalueelta noin 4 kilometriä etelään sijaitsee Mustion ruukki, jonka kohdalta saa alkunsa Lohjanjärvestä laskeva Mustionjoki. Mustionjoki sijaitsee tutkimusalueesta etelään, eikä sillä topografisesti ole alueeseen vaikutusta. Tutkimusalue on siis Lohjanjärveen työntyvän niemen luoteisrannalla Mustionjoen alkavan lasku-uoman ja Hermalanselän välissä. Matkaa kohteelta Karjaan kirkolle on n. 14,5 km lounaaseen ja Mustion kirkolle n. 4 km etelään.

Tutkimusalueen luoteispuolella Lohjanjärven rannalla sijaitsee Härkäsaari. Lohjanjärven ja Mustionjoen tarjoamat kulkureitit ja resurssit ovat olleet alueelle tärkeitä. Mustionjoki on toiminut kulkureittinä mereltä kauas sisämaahan.

Historiallisella ajalla alue on ollut varhaisen teollistumisen kehto, jonka luonnonvoimien on hyödynnetty voimakkaasti.

Alueen muista tunnetuista muinaisjäänneistä mainittakoon mm. Lohjan Jalassaaren Arorinteen (kaivaukset v.1901 Heikel ja Boldt, v.1905 sekä v.1917 Hackman ja Boldt) ja Tamminiemen (kaivaukset Tallgren v.1917) rautakautiset kalmistot. Lisäksi tutkimusalueen läheltä n. 2 kilometriä etelään tunnetaan 7-8 röykkiötä, jotka muistuttavat sekä sijainniltaan että ulkoasultaan alueelle tyypillisiä, lähinnä esiroomalaiselle rautakaudelle ajoitettuja röykkiöitä. Kyseiset röykkiöt havaittiin 1994 muinaisjäänneiden hoidon yhteydessä ja Jukka Moisanen tarkasti kohteen. Sirkka-Liisa Seppälän inventoinnissa kohteesta on käytetty nimeä Övergård.

Karjaa Bällbyn röykkiöalue sijaitsee Lohjanjärven rannasta lähimmillään n. 100 metrin päässä, kun taas kaukaisimmat röykkiöt sijaitsevat n. 500 metrin päässä rannasta. Rannan läheisyydestä huolimatta näköyhteys järvelle on heikko tiheän puuston ja aluskasvillisuuden johdosta. Maasto laskeutuu jyrkästi lähestyessä rantaa. Röykkiöt ovat keskittyneet kolmeen ryhmään aluetta topografisesti hallitsevien kahden kallioisen mäen luoteispäähän ja kaakkoisrinteisiin. Lounaisimmalla mäellä röykkiöitä on tavattu erityisesti järvenpuoleisessa rinteessä sekä laella luoteispäässä ja keskiosassa. Koillisemmalla mäellä röykkiöitä on niin ikään järven suuntaan avautuvassa pohjoispäässä, mutta myös lounaisreunassa ja keskittymänä myös eteläisimmässä rinteessä. Kallioiset mäet nousevat aina 60 ja 66 metrin korkeuteen meren pinnasta Lohjan-

järven korkeuden ollessa 31,6 m.mpy. Röykkiöt on numeroitu kartoitusjärjestyksessä juoksevilla numerolla.

Valtaosa röykkiöistä sijaitsee korkeuskäyrien 48 ja 64 m.mpy välillä. Kaivauksen kohteena ollut röykkiö 10 sijaitsee reilun kolmensadan metrin päässä Lohjanjärven rannasta. Korkeudeltaan tutkittu röykkiö sijoittuu korkeuskäyrien 62 ja 64 m.mpy väliselle etelään antavalle terassille.

4. KUVAUS RÖYKKIÖISTÄ

4.1 Yleistä

Röykkiöiden numeroinnissa on käytetty Jukka Moisanen 1995 kartoituksen yhteydessä käyttöön ottamaa järjestystä. Koko Bällbyn alueen röykkiöille annettiin numerot niiden havaitsemis- ja dokumentointijärjestyksessä. Röykkiöt on rakennettu joko selkeästi kallioille tai niiden välittömään läheisyyteen. Alue on pääasiassa metsää, josta röykkiöitä maan sekaisina usein on vaikea erottaa.

Röykkiöt ovat kooltaan pääsääntöisesti melko pieniä. Suurimmaksi osaksi turpeen ja sammaleen peittämät röykkiöt ovat matalia ja läpimitaltaan 2-6 metriä. Röykkiöiden muoto vaihtelee soikeasta epämääräisen neliömäisiin. Röykkiöistä ei ole havaittavissa päällepäin varsinaisia rakenteita.

Alueella on koskemattomia, osittain tuhoutuneita ja täysin tuhoutuneita röykkiöitä. Valtaosa röykkiöistä on kuitenkin vielä täysin ehjiä. Joitakin röykkiöitä on selvästi käytetty rakennusmateriaalin lähteinä. Jäännöksiä sijaitsee sekä tonteilla että niitä ympäröivillä yhteiskäyttöalueilla.

Röykkiöiden paikallistamiseksi alue haravoitiin tarkasti useaan kertaan. Alueen koon huomioon ottaen ja röykkiöiden vaikean havaittavuuden vuoksi on hyvin todennäköistä, että alueelta vielä löytyisi niitä lisää.

4.2 Kuvaukset alueen röykkiöistä

Röykkiö	Kuvaus
01	Tontin RH5/5 lounaiskulmassa. Koko 3,5 x 2,5 x 0,3 m. Epävarma, kokonaan turpeen peitossa.
02	
03	Tontilla RH5/4. Koko 3,5 x 5 x 0,7 m.
04	Tontilla RH5/4. Epämääräinen laaja kiveys, jonka kokoa on vaikea arvioida päälle kasatun raivausjätteen takia. Koko arvioilta 6 x 4 x 0,6 m.
05	Yhteismaalla. Koko 3,5 x 4,5 x 0,6 m.
06	Yhteismaalla. Koko 4,5 x 4 x 0,6 m.
07	Tontilla RH5/4. Koko 5 x 4 x 0,5 m
08	Koko 4 x 3 x 0,4 m. Röykkiön yli kulkee polku.
09	Tontilla RH5/4. Selvä, rinteeseen rakennettu röykkiö. Numerot 7 ja 9 sijaitsevat vierekkäin. Koko 7 x 6,5 x 1,2 m.
10	Tontilla RH5/1. Vuoden 1995 kaivauksessa tutkittu röykkiö.
11	Tontilla RH4/7. Koko 4,5 x 3 x 0,5 m.
12	Tontilla RH4/7. Koko 4 x 2,5 x 0,2 m.
13	Sijaitsee tonteilla RH4/7, RH4/5 ja RH4/6. Röykkiön eteläreuna on tonttien rajamerkin kohdalla ja röykkiön kiveys ulottuu tonttien rajalla olevan kalliokumpareen yli. Sijaitsee pääosin tontin 5 puolella. Röykkiön pohjoislaidassa on kaivelun merkkejä. Koko 12 x 11,5 x 1,2 m.
14	Tontilla RH4/5. Koko 3 x 2 x 0,3 m.
15	Sijaitsee tontilla RH4/2. Röykkiö on hyvin epämääräinen ja sen sijainnin näytti maanomistaja. Röykkiön päälle on tuotu kiviä niin, että alkuperäistä röykkiötä tuskin näkyy. Röykkiön eteläreuna on vahingoittunut tienteossa. Koko 3 x 2 x 0,2 m.
16	Sijaitsee tontilla RH4/2. Röykkiöön on tuotu paljon uusia kiviä, minkä vuoksi alkuperäistä röykkiötä on vaikea havaita. Koko 2 x 3 x 0,3 m.
17	Sijaitsee tontilla RH4/3. Röykkiö on rakennettu maakiven ympärille ja se on vahingoittunut saunan rakentamisen yhteydessä. Röykkiön päälle on lisäksi kasattu uusia kiviä. Koko 3 x 3 x 0,3 m.
18	Sijaitsee yhteismaan ja tontin RH4/3 rajalla. Röykkiön kaakkoisreunaan on kaadettu runsaasti uunituhkaa. Koko 2 x 2 x 0,3 m.
19	Sijaitsee yhteismaan ja tontin RH4/3 rajalla. Koko 2 x 2 x 0,2 m.
20	Yhteismaalla. Koko 4 x 3 x 0,2 m.
21	Yhteismaalla. 1970-luvun kartoituksessa paikalle on merkitty röykkiö. Tämä on ainoa paikallistettu kohde, joka voidaan tulkita röykkiöksi tältä paikalta. Kokoa ei voi määrittää.
22	Yhteismaalla. Koko 3 x 3 x 0,4 m.
23	Sijaitsee yhteismaan ja tontin RH4/4 rajalla. Koko 3 x 3 x 0,3 m.
24	
25	Sijaitsee yhteismaalla koko alueen hallitsevimalla paikalla. Nippa nappa alueen röykkiöistä suurin ja muodoltaan selkeästi nelisivuinen. Röykkiön kiveys on matala ja laaja, ja kiveystä on jonkin verran pengottu. Ns. "pääröykkiö", jota ympäröi lukuisa määrä muita röykkiöitä - ilmiö, joka toistuu Lohjanjärven - Mustionjoen-alueen röykkiöryhmissä. Koko 11 x 8 x 0,3 m.
26	Yhteismaalla. Koko 8,5 x 6 x 0,3 m.

27	Yhteismaalla. Koko 4 x 5 x 0,3 m.
28	Yhteismaalla. Koko 2 x 2 x 0,2 m.
29	
30	Sijaitsee tontilla RH 3/6. Röykkiö on nelisivuinen ja alueen toiseksi suurin. Itäosa röykkiöstä on rinteessä, jonka takia kivet leviävät rinnettä alaspäin. Kiveyksen koko 10 x 7 x 0,3 m.
31	Tontilla RH3/6. Koko 3,5 x 4 x 0,7 m.
32	Tontilla RH3/6. Koko 4 x 4 x 0,6 m.
33	Tontilla RH3/6. Koko 3,5 x 3,5 x 0,5 m.
34	Tontilla RH 3/6. Koko 3 x 3 x 0,2 m.
35	Tontilla RH3/8. Hahmottuu korkeana. Koko 5 x 4 x 1 m.
36	Sijaitsee tontilla RH3/7. Todella epämääräinen, mutta koska paikalle on merkitty röykkiö 1970-luvun kartassa, niin ainoa mahdollinen röykkiöksi tulkittava kohde on tässä. Koko arviolta 4 x 3,5 x 0,2 m.
37	
38	Tontilla RH 4/6. Jonkin verran vahingoitettu. Koko 5,5 x 6 x 1 m.
39	
40	Yhteismaalla.
41	Yhteismaalla
42	Koko 4,5 x 2,5 x 0,5 m.
43	Epävarma. Koko 3 x 2,5 x 0,3 m.
44	Koko 4,5 x 3,5 x 0,6 m.
45	Koko 3,5 x 3,5 x 0,4 m
46	Koko 3,5 x 2,5 x 0,4 m
47	Tontilla RH3/8. Koko 2 x 2 x 0,3 m.
48	Sijaitsee rinteessä tontilla RH3/8. Koko 5 x 4 x 0,5 m.
49	Sijaitsee tontilla RH3/8 suuren maakiven luoteispuolella. Kysymyksessä on epämääräinen kiveys. Koko 3 x 3 x <0,3 m.
50	Tontilla RH4/7. Koko 2 x 3 x 0,2 m.
51	Sijaitsee tontilla RH4/6. Röykkiö on pitkänomainen ja se voisi muodostua kolmesta rinnakkaisesta erillisestä röykkiöstä. Koko 12 x 2,5 x 0,3 m.
52	Tontilla RH4/6. Koko 4 x 5 x 0,4 m.
53	Sijaitsee tontilla RH 3/6. Röykkiö on matala ja laaja, mahdollisesti nelisivuinen. Koko 5 x 5 x 0,2 m.
54	Sijaitsee tontilla RH 3/6. Röykkiö on matala ja laaja. Koko 4 x 6 x 0,2 m.
55	Tontilla RH 3/6. Koko 6 x 5 x 0,4 m.
56	Tontilla RH3/6. Koko 3 x 3 x 0,4 m.
57	Sijaitsee tontilla RH3/3 suuren maakiven reunustalla. Koko 5 x 6 x 0,2 m.
58	Yhteismaalla. Koko 2,5 x 3 x 0,3 m. Röykkiöt 58 ja 59 ovat vierekkäin.
59	Yhteismaalla. Koko 3 x 3 x 0,3 m. Röykkiöt 58 ja 59 ovat vierekkäin.
60	Sijaitsee tontilla RH4/3 suuren maakiven vieressä. Uutta kiveä kasattu rajusti päälle. Röykkiö on epämääräinen, koko arviolta 4 x 4 x ? m.

61	Sijaitsee yhteismaalla. Röykkiö on muodoltaan selkeän pyöreä. Läpimitta 4 m, korkeus 0,3 m.
62	Sijaitsee yhteismaalla. Röykkiö on pitkänomainen, "laivamainen". Röykkiön kärki osoittaa luoteeseen eli järven suuntaan. Koko 9 x 4 x 0,3 m.
63	Yhteismaalla. Koko 4 x 4 x 0,2 m.
64	Yhteismaalla. Koko 4 x 4 x 1 m.
65	Yhteismaalla. Koko 4 x 4 x 0,5 m.
66	Koko 3,5 x 3,5 x 0,6 m
67	Yhteismaan ja viereisen kiinteistön rajalinjalla. Koko 3 x 3 x 0,5 m.
68	Sijaitsee tontilla RH3/8 rinteän alaosassa. Hyvin matala. Koko 2 x 3 x 0,1 m.
69	Tontilla RH3/8. Koko 3 x 3 x 0,1 m.
70	Tontilla RH 3/6. Koko 3,5 x 3 x 0,4 m.
71	Yhteismaalla. Koko 5,5 x 5,5 x 0,4 m.
72	Sijaitsee tontilla RH4/3 ruusupensaalla (1995). Koko 4 x 3 x 0,3 m.
73	Sijaitsee tontilla RH4/2. Röykkiöön on tuotu runsaasti uusia kiviä, mutta alkuperäisen röykkiön turvepinta on erotettavissa. Koko 4 x 3 x 0,3 m.
74	Sijaitsee yhteismaan ja tontin RH4/3 rajalla. Röykkiön päälle on tuotu uusia kiviä. Koko 5 x 4,5 x 0,4 m.

MUUT	Kuvaus
A	Korttelin RH3 rajapyykin 36 pohjoispuolella n. 9 m päässä on rinteän taitteen jälkeen yhtenäinen kiveys, jonka koko on 31 m x 7,5 m. Kiveys vaikuttaa luonnonmuodostumalta ja eroakin alueen muista röykkiöistä. Samanlaisia muodostumia ei kuitenkaan ole alueella muualla ja kiveyksellä on selkeästi määriteltävissä olevat rajat.
B	Tontilla RH4/2 on nykyisen asuinrakennukset (1995) edustalla ruohokenttä, josta on myyränkoloista tullut näkyviin runsaasti nokista maata ja hiilenkappaleita. Hiilimaannos on sen kaltainen (voimakas), että kysymyksessä saattaa olla hiilimiilu. Myyrännostamista päätellen hiilialue on kohtuullisen laaja (läpimitta < 10 m).

mittainen koeoja (koeoja W) ja vastaavasti itäpuolelle 10 metrin mittainen koeoja (koeoja E). Koeojat noudattivat siis pääilmansuuntia ja muodostivat ristin.

Koeojat dokumentoitiin ennen turpeen poistoa valokuvaamalla ja pintavaaittiin metrin mittavälillä. Koeojia kaivettiin 10 cm kerroksina ja tasot dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla. Tasot vaaittiin metrin mittaväleillä. Jokaisesta koeojasta piirrettiin profiilit, joista korkeusvaaitukset tehtiin 10 cm mittavälein. Löydöt otettiin talteen samalla tavoin kuin röykkiöstä.

5.3 Koekuopat

Samaiselle tontille ja sen ulkopuolelle mitattiin paikat seitsemälle koekuopalle, joista kolme kaivettiin röykkiön 10 pohjoispuolelle ja neljä säännöllisin välein koeoja E:n jatkoksi. Lisäksi kartoitetulle alueelle kortteliin RH 3 tontille 6 kaivettiin neljä koekuoppaa. Kyseisellä tontilla sijaitsee keskittymä röykkiöitä ja tontti on vielä rakentamaton.

Koekuopat kaivettiin kerralla pinnasta pohjaan. Eri kerroksia ei piirretty ja löytöjen korkeutta ei pääsääntöisesti tallennettu. Hiekka seulottiin, koekuopat olivat kooltaan 1 m x 1 m. Kaivausten jälkeen koekuopat ja koeojat peitettiin ja jäljet siivottiin.

Kaivauksesta laadittiin yleiskartta mittakaavaan 1:2000, tasokarttoja 1:50 ja profiilikarttoja niin röykkiöstä kuin koeojistakin. Myös joitakin yksityiskohtakarttoja laadittiin mittakaavaan 1:10. Kaivausalueilta otettiin talteen myös makrofossiilinäytteitä ja hiilinäytteitä.

5.4 Kartoitus

Samanaikaisesti kaivausten kanssa tehtiin alueen yleiskartoitus. Kartoituksen tarkoituksena oli dokumentoida alueella sijaitsevat röykkiöt ja niiden sijainti.

Lomanotkon alueesta laadittiin yleiskartta, josta käyvät ilmi tonttien rajat, rakennukset ja röykkiöiden sijainti suhteessa niihin. Röykkiöiden lukumääräksi oli arkistotiedoissa ilmoitettu 40, mutta kartoituksen myötä röykkiöitä löytyi huomattavasti lisää. Lopulliseksi lukumääräksi muodostui 74. Röykkiöt sijoittuvat alueella 3-4 keskittymään, jotka käyvät ilmi yleiskartasta.

5. KAIVAUSTEKNIikka

5.1 Röykkiö 10

Röykkiö 10 sijaitsee Lomanotko Oy:n kortteleiden RH 5 ja RH 6 välissä kulkevan tien vieressä, ja tontin piha-alue ulottuu lähelle kyseistä röykkiötä. Piha-alueen RH5/1 muokkaus ei vaikuttanut vahingoittaneen röykkiötä. Lähinnä röykkiötä 10 sijaitsi röykkiö 40 n. 25 m etelä-lounaaseen.

Röykkiö oli turpeen peitossa ja sen itälaidassa oli kookas maakivi. Röykkiön mitat olivat 3,5 m x 4,5 m korkeus keskimäärin 40 cm. Röykkiö oli painunut keskeltä hie-man kuopalle. Turpeen alla oli selkeä kiveys, joitakin kiviä sijaitsi myös varsinaisen röykkiön ulkopuolella.

Kaivaukselle laadittiin koordinaatisto, joka kasvaa pohjoiseen ja itään. Samalla se vastaa hyvin maastonmuotojen suuntia. Peruslinjan suunta etelästä on 4 goonia. Pohjois - etelä-suuntainen peruslinja on 600 ja länsi-itä suuntainen peruslinja on 500. Mittaukset on tehty ruutujen lounaiskulumista.

Kaivauksen korkeus sidottiin valtakunnalliseen korkeuskiintopisteeseen joka sijaitsee Lomanotkosta Bällbyhyn johtavan tien länsireunassa n. kilometri kaakkoon, Sten-backa -nimisen talon välittömässä läheisyydessä. Sen ilmoitettu korkeus on 58, 28 m.mpy, joka siirrettynä kaivauspaikan korkeuskiintopisteelle antaa sen korkeudeksi 62,16 m mpy (KP 1 = rajapyykki nro:18, koordinaatit 490/606). Kaivauksen kiintopiste sijaitsee välittömästi röykkiön 10 eteläpuolella.

Tutkittavaksi valitun röykkiön ympärille paalutettiin 5 x 7 m suuruinen kaivausalue, joka 34 m² kokoisena kattoi koko röykkiön ja 1 - 3 m sen näkyvien reunojen ulkopuolelta. Alue vaaittiin turpeen pinnalta ja turpeen poiston jälkeen 50 cm verkossa. Röykkiön halkaiseva profiililinja merkittiin ja röykkiön profiili vaaittiin 10 cm mittavälillä turpeen pinnalta, sen poiston jälkeiseltä pinnalta, eri kivikerrosten poiston jälkeen ja röykkiön pohjatasosta.

Röykkiön alkutilanne dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla ennen turpeen poistoa ja turpeen poiston jälkeen. Karttoihin merkittiin kaikki dokumentaarista arvoa omaava informaatio. Röykkiö dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla jokaisen kaivetun maakerroksen ja poistetun kivikerroksen jälkeen.

Löytöjen paikka määriteltiin laskemalla löytökohdalle etäisyys ja suuntakulma vaaituskoneen paikalta. Samalla saatiin kunkin löydön löytökorkeus. Löytötiedot muutettiin x, y -ja z- arvoiksi jälkityövaiheessa. Kaivauksen jälkeen röykkiö entisöitiin alkuperäiseen asuun.

5.2 Koeajat

Röykkiön välittömään läheisyyteen vaaittiin kolme metrin levyistä koeajaa, joista pisin koeaja (koeaja N-E) oli 15 metrin mittainen. Sen länsipuolelle avattiin 9 metrin

6. KAIVAUSHAVAINNOT

6.1 Röykkiö 10

Röykkiö 10 oli kaivaukseen ryhdyttäessä turpeen peitossa ja keskeltä painunut. Röykkiön koko oli kuitenkin suhteellisen helppo määritellä jo ennen turpeen poistoa. Kiveyksen loppuminen voitiin todeta tunnustelemalla maastoa turpeen päältä. Röykkiön pohjoisreunaan oli kasvanut kohtalaisen suuri mänty, joka juuret olivat hieman vahingoittaneet röykkiötä. Kaivauksen valmisteluvaiheessa röykkiö 10 ympäristöineen raihattiin hakkuujätteistä.

Turve poistettiin yhdellä kertaa koko kaivausalueelta lukuunottamatta profiilikannasta, joka jätettiin koskemattomaksi. Profiilikannas kulki itä - länsi suunnassa röykkiön poikki, (koordinaatit 611-616/493-493, 5) ja se kaivettiin vasta kun muu osa röykkiöstä oli kokonaisuudessaan tutkittu.

Turpeen poiston jälkeen röykkiön muoto ja koko alkoi hahmottua. Röykkiö oli muodoltaan epämääräinen, ja NE - SW-suuntainen suorakaide. Sen koko oli 3 x 4 m. Turpeen poiston jälkeen havaittiin, että jonkin verran irtokiviä paljastui röykkiön pohjoispuolelta.

Röykkiön itäisimmässä nurkassa oli suurehko n. metrin läpimittainen maakivi. Röykkiön keskellä oli kuoppa, läpimitaltaan n. 0,5 m. Kuoppa vaikutti kivettömältä ja maaineksella täyttyneeltä. Viitteitä reunakiveyksestä oli röykkiön lounaispäässä. Röykkiön luoteiskulmassa ja lounaispäässä kasvaneet männyt kaadettiin.

Turpeenpoiston ja tason puhdistuksen yhteydessä löytyi 17 kappaletta saviastian paloja. Saviastian palat löytyivät poikkeuksetta itse röykkiön ulkopuolelta. Saviastianpalat olivat pääsääntöisesti koristelemattomia, mutta joukossa oli muutama naarmupintakoristeinen saviastian pala. Lisäksi ruudusta 495/611 löytyi yksi saviastian reunapala. Maa röykkiön ympärillä oli noen sekaista hiekkaa.

Seuraavaksi poistettiin röykkiöstä ensimmäinen kivikerros. Koilliskulmassa oleva maakivi paljastui vielä suuremmaksi kuin alussa näytti. Röykkiön ulkolaidoilla oli kookkaampia kiviä, kun taas vastaavasti reunojen sisäpuolella sijaitsevat kivet olivat pienempiä mutta eivät täysin samankokoisia. Röykkiön muoto ei tässä vaiheessa juurikaan muuttunut. Mitään varsinaista reunakiveystä ei voinut vielä todentaa. Röykkiön ympäröivää tasoa ei kaivettu.

Kolmannen kivikerroksen poistamisen yhteydessä jätettiin paikalleen keskimääräistä suuremmat kivet. Röykkiön reunassa oli joukko vaihtelevankokoisia kiviä, jotka muodostivat edelleen röykkiön ulkoreunan. Kivien välissä alkoi olla maa-ainesta, joka oli huuhtoutunutta noensekaista hiekkaa. Kivikerrosten poiston yhteydessä poistettu hiekka seulottiin.

Seuraavassa vaiheessa röykkiöstä poistettiin 4. kivikerros ja kaivettiin 10 cm:n kerros koko alueelta. Nyt havaittiin, että röykkiön pinta-ala laajeni hieman, ja reunakiveyksen olemassaolo alkoi vahvistua. Selvimmin reunakiveys erottui kaivausalueen lou-

naislaidalla. Myös röykkiön koillispäässä oli havaittavissa reunakiveystä. Nyt myös keskellä sijainnut kivetön painanne oli poissa ja sen kohdalta oli paljastunut kiveys. Suuri maakivi paljastui nyt kokonaan ja osoittautui yli metrin mittaiseksi ja n. metrin leveäksi. Reunakivet olivat muita kiviä suurempia ja myös niiden pinta oli suurinpiirtein samalla tasolla. Kaivausalueen luoteiskulmalta paljastui enemmän kiviä, joiden voi olettaa olevan peräisin kyseisestä röykkiöstä. Löytömateriaalina oli keramiikka, jota löytyi nyt myös röykkiön sisäpuolelta. Koristelemattomia ja koristeltuja saviastian paloja ja reunapaloja löytyi tästä kerroksesta n. 70 kappaletta. Nyt löytyivät myös ensimmäiset kvartsi-iskokset. Ruudusta 491/615 Löydettiin myös savukvartsista valmistettu purasin. Hallitsevana löytömateriaalina oli kuitenkin keramiikka. Varsinaisia likamaa-alueita ei vielä havaittu. Huutoutumiskerrosta ei enää ollut.

5. kivikerroksen poistamisen ja toisen kaivetun kerroksen jälkeen kiveys oli jo selvästi vähentynyt, etenkin röykkiön keski-osasta. Suuremmista kivistä koostuva reunakiveys oli havaittavissa. Kiveyksen poikki lounaasta koilliseen kulki heikko n. kahden metrin levyinen ja neljän metrin mittainen likamaa-alue. Kiveyksen muoto alkoi muistuttaa enemmän soikiota tai ympyrää ja suunta näytti kääntyvän enemmän itä - länsi suuntaiseksi. 5. kivikerros ja toinen kaivettu kerros osoittautuivat löydöiltään runsaimmiksi. Löytömateriaalina säilyivät edelleen saviastianpalat sekä kvartsi. Esineitä tai luuta ei löytynyt. Edellä mainitun likamaa-alueen lisäksi kaivausalueelta ruudusta 495-496/612 havaittiin noin 60 cm läpimitaltaan oleva punamultavärjäymä, joka rajoittui kahteen kiveen.

Seuraavaksi poistettiin 6. kivikerros ja kaivettiin alueelta 3. kerros. Tämän jälkeen alkoi hahmottua suureen maakiveen rajoittuva vahvempi likamaa-alue ruudussa 493/614. Likamaa-alue jatkui kyseisestä kivistä noin kaksi metriä länteen leviten myös hieman muihin suuntiin. Myös alueen länsi-reunalla ruuduissa 495-496/611 oli havaittavissa pienialaisia likamaavärjäytymiä. Kyseiseen maakiveen näytti rajoittuvan sisempi kivikehä. Kiveys kulki itä - länsi suuntaisena maakivestä itään. Tässä kerroksessa löydöt selvästi vähenivät. Vain muutamia saviastian paloja löytyi edelleen.

7. kivikerroksen poistamisen ja 4. kerroksen kaivamisen jälkeen kiveys harveni, ja jäljelle jäivät suurimmat ja syvälle ulottuvat kivet. Suuri maakivi siirrettiin paikoltaan. Nyt havaittiin ruuduissa 492-493/611-613 melko vahva likamaa-alue, kooltaan n. 2 x 1 m. Likamaa-alueen keskellä oli pitkulainen suurehko (pituus n. 1 metri) kivi. Ruudussa 496/612 havaittiin myös pieni punertava, n. 30 cm läpimitaltaan oleva värjäymä. Muuten kaivausalueen maa alkoi olla melko puhdasta. Kyseisen kerroksen löydöt olivat vähäisiä ja rajoittuvatkin muutamaaan saviastian palaseen sekä kvartsi-iskokseen.

7. kivikerroksen poistamisen ja 4. tason kaivamisen jälkeen oltiin saavutettu kauttaaltaan pohjataso. Kaivausalueen lounaiskulmassa oleva likamaavärjäytymä päätettiin kaivaa featurena. Kaivauksen jälkeen röykkiö entisöitiin. Kivikerrokset kasattiin ennalleen ja niiden väliin pantiin täytteeksi maata, joka kaivaessa oli poistettu. Röykkiön päältä poistettu turve pantiin takaisin paikalleen. Röykkiön rakenteellisuuden lisäksi ei löydetty mitään varmoja merkkejä siitä, että kysymyksessä olisi ollut hauta.

6.2 Koeojat

Koeojia kaivettiin tutkimusalueelle yhteensä kolme kappaletta. Koeojat olivat metrin levyisiä. Koeojat kaivettiin päälmansuuntien mukaisiksi ja myös nimettiin niiden mukaan. Pisin 16 metriä pitkä koeoja (koeoja N-S) paalutettiin röykkiön 10 eteläpuolelle pohjois - etelä -suuntaiseksi. Edellä mainitun koeojan sekä itä- että länsipuolelle kaivettiin koeojat W ja E. Koeoja W:n pituus oli 9 m ja koeoja E oli puolestaan pituudeltaan 10 m. Yhteensä koeojia kaivettiin siis 35 m². Koeojat vaaittiin ja dokumentoitiin, jonka jälkeen niistä poistettiin turve. Koeojat kaivettiin 10 cm kerroksissa, jotka vaaittiin ja dokumentoitiin erikseen.

Ensimmäisen varsinaisen kaivetun kerroksen jälkeen ei ollut havaittavissa jälkiä rakenteista tai likamaa-alueista. Koeojat osoittautuivat huomattavan kiviseksi, joka osaltaan hankaloitti itse kaivamista. Koeojan N - S ruuduissa 482/609 ja 471/609 tasossa 2 havaittiin likamaaläikkiä, joista eteläisempi vaikutti paalunjäljeltä. Kerrokset 1 ja 2 olivat löydöllisesti runsaimmat. Löytömateriaalina oli, kuten röykkiönkin alueella, saviastianpalat ja kvartsi. Saviastianpaloja oli selvästi enemmän.

Tasossa 3 edellä mainittu mahdollinen paalunjälki erottui selvemmin. Nyt oli myös havaittavissa kyseisen alueen pohjoispuolella vastaavan kokoinen likamaaläikki joka ruudussa 474/609 rajoittui koeojan N - S länsiprofiiliin. Kolmas samantyyppinen pienialainen likamaaläikki löytyi koeojan W ruudussa 481/602. Lukuunottamatta edellä mainittuja likamaaläikkiä olivat koeojien tasot tässä vaiheessa melko puhdasta rikastumiskerroksen hiekkaa ja jossain kohdin, kuten koeojan - E itäpäässä, alkoi tulla esiin jo runsaammin savea. Tässä kerroksessa löydöt olivat jo huomattavasti vähentyneet.

Tasossa 4 ”paalunjäljet” koeojassa N-S erottuivat yhä paremmin. Likamaaläikkiä ympäröi joukko pieniä kiviä. Kyseiset värjäymät nimettiin paalu A:ksi ja paalu B:ksi joista jälkimmäinen on pohjoisempi. Edelleen oli myös havaittavissa heikohko likamaaläikki koeojan - E itäpäässä. Tason 4 jälkeen koeojat olivat pääsääntöisesti puhdasta hiekkaa, joten ”paalunjäljet” kaivettiin featurena pohjaan.

Alue jolle koeojat avattiin, sijaitsi välittömästi tutkitun röykkiön 10 eteläpuolella terrassilla, joka sinänsä topografialtaan olisi otollinen alue mahdolliselle asuinpaikalle. Mitään selvää yhtenäistä asuinpaikkakerrostumaa ei havaittu, mutta siihen viittaavia merkkejä kyllä. Selvästi resenttiä materiaalia tai merkkejä viljelystä ei alueella havaittu. Koeojissa havaitut kivetyt likamaaläikät vaikuttivat rakenteisiin viittaavien paalujen jäljiltä. Likamaaläikistä otettiin talteen maanäytteet.

6.3 Koekuopat

Tutkitun röykkiön lähelle mitattiin paikat seitsemälle koekuopalle, joista kolme kaivettiin röykkiön pohjoispuolelle ja neljä säännöllisin välein koeoja E:n jatkoksi. Lisäksi tutkitulle ja kartoitetulle alueelle kortteliin RH 3 tontille 6 kaivettiin neljä koekuoppaa. Kyseisellä tontilla sijaitsee keskittymä röykkiöitä, ja tontti on vielä rakentamaton. Koekuopat kaivettiin kerralla pinnasta pohjaan. Eri kerroksia ei piirretty ja

löytöjen korkeutta ei pääsääntöisesti tallennettu. Hiekka seulottiin. Koekuopat olivat kooltaan 1 m x 1 m.

Lähes kaikista röykkiön luo tehdyistä koekuopista saatiin löytöjä. Löytömateriaalintaan runsain oli koekuoppa 508/615, joka sijoittui tutkitun röykkiön välittömään läheisyyteen. Kaikille koekuopista saaduille löydöille oli ominaista se, että löydöt tulivat lähes kaikki kerroksista 0-1. Maaperä oli alueella varsin kivistä ja hiekkansekaista.

Koekuopitus kortteliin RH 3 tontille 6 osoitti sen, että myös siellä oli havaittavissa merkkejä asuinpaikasta tai muusta esihistoriallisesta toiminnasta. Kahdessa tontille 6 kaivetun koekuopan profiilissa oli havaittavissa 17 - 19 cm:n paksuiset likamaakerokset. Myös kyseiselle tontille kaivetuista neljästä koekuopasta kahdesta saatiin löytöinä keramiikkaa.

7. LÖYDÖT

Karjaan Bällbyn kaivaus jäi melko vähälöytöiseksi. Löytöjen alanumeroiden lukumäärä on 223 ja löytöjen lopullinen lukumäärä 371 kpl. Verrattuna kaivettuun kokonaisuun (79 m²) löytöjen määrää tosin voidaan pitää kohtuullisena. Löydöt keskittyivät röykkiöön ja sen läheisyyteen.

Löytöjen tarkka jakaantuminen on esitetty allaolevissa taulukoissa.

Kaivausten tärkein yksittäinen löytöryhmä kohteen ajoituksen kannalta on keramiikka. Keramiikka oli myös lukumääräisesti huomattavan hallitsevassa asemassa kaivauksilta talteen saadun löytömateriaalin joukossa.

Röykkiöstä ja sen ympäristöstä saatiin talteen lähinnä naarmupintaista ja koristele-matonta keramiikkaa. Valtaosissa saviastianpaloja saviaines oli tiivis ja sekoite kar-kea. Myös hienompaa sekoitetta esiintyi osassa keramiikkaa. Profiloituja reunapaloja löytyi myös useita kappaleita. Joissakin reunapaloissa oli reunan päällä havaitavissa kuoppakoristelua. Jotkut saviastian palat olivat selvästi nokeentuneet toiselta puolelta. Myös yksittäisiä kuoppakoristeisia saviastian kylkipaloja löydettiin. Koeojasta W ja koeojan E jatkoksi tehdyistä koekuopista löytyi molemmista yksi leimapainantein koristeltu saviastianpala. Kaivausalueelta saatiin talteen myös muutamia palaneen saven kappaleita ja yksi saviastian pohjapala.

Keramiikka-aineisto ajoittuu varhaiseen rautakauteen, joten se sopii hyvin yhteen röykkiöiden tyyppiajoituksen kanssa.

Keramiikan lisäksi löytömateriaalina olivat vain kvartsi-iskokset ja muutamat kvartsi-esineet. Kiviesineitä alueelta ei löytynyt. Kvartsi oli pääsääntöisesti vaaleaa ja melko huonolaatuista. Joukossa oli myös joitakin savukvartseja, ja ainakin yksi savukvartsi-sine. Luu puuttui löydöistä kokonaan.

Löytöjen jakaantuminen löytömäärän suhteen (kpl)

KERROKSET

LÖYTÖLAJI	ALUE	0	1	2	3	4	5	6	7	8	summa
Saviastian reunapala	1. Röykkiö 10	2	5	4							11
	2. N-S -koeoja	2	1	3							6
	3. E-Koeoja		1	1							2
	4. W -koeoja	1	1								2
	5. Koekuopat										0
Saviastian pala	1. Röykkiö 10	15	76	55	10	2					158
	2. N-S -koeoja	12	22	27	1						62
	3. E-Koeoja		11	15							26
	4. W -koeoja	2	4	13							19
	5. Koekuopat	28		2							30
Poltettu savi	1. Röykkiö 10				1						1
	2. N-S -koeoja		2								2
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat	1									1
Esine, kvartsia	1. Röykkiö 10		1								1
	2. N-S -koeoja										0
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat										0
Iskos, kvartsia	1. Röykkiö 10		9	3	5	3	1	3	2	1	27
	2. N-S -koeoja	1	6	3			2				12
	3. E-Koeoja			3							3
	4. W -koeoja			1	2						3
	5. Koekuopat	4									4
Kaavin, kvartsiittia	1. Röykkiö 10										0
	2. N-S -koeoja		1								1
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat										0
LÖYDÖT YHTEENSÄ	1. Röykkiö 10	17	91	62	16	5	1	3	2	1	198
	2. N-S -koeoja	15	32	33	1	0	2	0	0	0	83
	3. E-Koeoja	0	12	19	0	0	0	0	0	0	31
	4. W -koeoja	3	5	14	2	0	0	0	0	0	24
	5. Koekuopat	33	0	2	0	0	0	0	0	0	35
SUMMA		68	140	130	19	5	3	3	2	1	371

Löytöjen jakaantuminen löytöjen painon suhteen (grammaa)

KERROKSET

LÖYTÖLAJI	ALUE	0	1	2	3	4	5	6	7	8	summa
Saviastian reunapala	1. Röykkiö 10	4	14	15							33
	2. N-S -koeoja	4	4	12							20
	3. E-Koeoja		0,5	5							5,5
	4. W -koeoja	5	4								9
	5. Koekuopat										0
Saviastian pala	1. Röykkiö 10	21	115	83	25	10					254
	2. N-S -koeoja	16	50	62	0,5						128,5
	3. E-Koeoja		18	24							42
	4. W -koeoja	2	8	25							35
	5. Koekuopat	46		5							51
Poltettu savi	1. Röykkiö 10				8						8
	2. N-S -koeoja		10								10
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat	3									3
Esine, kvartsia	1. Röykkiö 10		7								7
	2. N-S -koeoja										0
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat										0
Iskos, kvartsia	1. Röykkiö 10		38	6	19	12	2	18	2	0,5	97,5
	2. N-S -koeoja	0,5	8	3			4				15,5
	3. E-Koeoja			2							2
	4. W -koeoja			0,5	12						12,5
	5. Koekuopat	21									21
Kaavin, kvartsiittia	1. Röykkiö 10										0
	2. N-S -koeoja		5								5
	3. E-Koeoja										0
	4. W -koeoja										0
	5. Koekuopat										0
Löydöt yhteensä gr	1. Röykkiö 10	25	174	104	52	22	2	18	2	0,5	399,5
	2. N-S -koeoja	20,5	77	77	0,5	0	4	0	0	0	179
	3. E-Koeoja	0	18,5	31	0	0	0	0	0	0	49,5
	4. W -koeoja	7	12	25,5	12	0	0	0	0	0	56,5
	5. Koekuopat	70	0	5	0	0	0	0	0	0	75
SUMMA gr	122,5	281,5	242,5	64,5	22	6	18	2	0,5	759,5	

Löytölaajien jakaantuminen painon perusteella (g).

LAJI	0	1	2	3	4	5	6	7	8	summa
Saviastian reunapala	13	22,5	32	0	0	0	0	0	0	67,5
Saviastian pala	85	191	199	25,5	10	0	0	0	0	510,5
Poltettu savi	3	10	0	8	0	0	0	0	0	21
Esine, kvartssia	0	7	0	0	0	0	0	0	0	7
Iskos, kvartssia	21,5	46	11,5	31	12	6	18	2	0,5	148,5
Kaavin, kvartsiittia	0	5	0	0	0	0	0	0	0	5
YHTEENSÄ	122,5	281,5	242,5	64,5	22	6	18	2	0,5	759,5

Löytölaajien jakaantuminen määrän perusteella (kpl)

LAJI	0	1	2	3	4	5	6	7	8	summa
Saviastian reunapala	5	8	8	0	0	0	0	0	0	21
Saviastian pala	57	113	112	11	2	0	0	0	0	295
Poltettu savi	1	2	0	1	0	0	0	0	0	4
Esine, kvartssia	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Iskos, kvartssia	5	15	10	7	3	3	3	2	1	49
Kaavin, kvartsiittia	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
YHTEENSÄ	68	140	130	19	5	3	3	2	1	371

8. YHTEENVETO

Karjaan Bällbystä tunnettujen röykkiöiden määrä lähes kaksinkertaistui kaivauksen ja kartoituksen yhteydessä. Tunnettujen röykkiöiden lukumäärä on 74 ja se tekee Bällbystä Uudenmaan suurimman röykkiöalueen. Röykkiöt ovat kaikki kivistä rakennettuja, yleensä maapohjaisia ja kooltaan melko pieniä. Valtaosa ei sijaitse maastollisesti hallitsevilla paikoilla. Asuinpaikkamateriaalia löytyi tutkittuna olleesta röykkiöstä ja sen läheisyydestä sekä koekuopitetulta tontilta RH 3/6. Röykkiöt ovat tyypiltään varhaisrautakautista. Alueelta saatu keramiikkamateriaali tukee tätä ajoitusta.

Tutkitusta ja entisöidystä röykkiöstä saatiin talteen naarmupintaista keramiikkaa. Tämä yhdessä röykkiöstä löytyneiden rakenteiden kanssa varmistaa sen, että kyseessä on esihistoriallinen rakennelma. Mahdollisesta hautauksesta ei kuitenkaan tavattu mitään varmoja merkkejä.

Asuinpaikkakerrokset ovat tutkitulla alueella vähäisiä ja epäyhtenäisiä, mutta riittävät osoittamaan, että alueella on esihistoriallinen asuinpaikka. Koeojitus vahvisti alueella esiintyneen esihistoriallista toimintaa ja antoi viitteitä mahdollisesti paikalla olleista rakenteista. Samoin alueella suoritettu suppea koekuopitus viittaa siihen, että esihistoriallista toimintaa olisi ollut koko Bällbyn rautakautisella röykkiökompleksi alueella.

Karjaan Bällby kuuluu Mustionjoen ympäristön varhaisrautakautiseen kulttuurialueeseen. Se poikkeaa kuitenkin muista alueellisesti ja ajoituksellisesti samantyyppisistä röykkiöalueista suuren röykkiömäärän puolesta. Alue on hyvin kahtiajakoinen, koska siellä esiintyy lukuisia röykkiöitä, joihin rakentamisen myötä on kajottu ja sitä kautta niiden dokumentaarinen arvo lähes kokonaan tai täysin tuhottu. Alueelle on kuitenkin jäänyt koskemattomaksi suurin ja ehkä edustavin osa alueen esihistoriallisista röykkiöistä.

9. LUETTELO KOEKUOPISTA

Koekuopista on ilmoitettu vaaittu pinta ja pohja m.mpy, dokumentoitu profiili ja havaitut kerrokset turpeen pinnasta mitattuna.

Koekuoppa 345/500

58.69-58.14 m.mpy, W-profiili
 Turvekerros 0-8 cm
 Multa 9-13 cm
 Heikko likamaa 14-33 cm
 Rikastumiskerros 34-48 cm
 Puhdas pohjamaa 49-55 cm

Koekuoppa 333/500

58.65-58.28 m.mpy, S-profiili
 Turvekerros 0-8 cm
 Multa 9-16 cm
 Sora 17-37 cm

Koekuoppa 340/480

58.83-58.43 m.mpy, S-profiili
 Turvekerros, seassa hiiltä 0-11 cm
 Multa 12-13 cm
 Savi 14-39 cm

Koekuoppa 359/480

58.05-57.60 m.mpy, N-profiili
 Turvekerros 0-7 cm
 Multa 8-18 cm
 Likamaa 19-26 cm, hiekkaa
 Rikastumiskerros 27-37 cm
 Puhdas pohjamaa 38-45 cm

Koekuoppa 477/626

59.35-58.93 m.mpy, E-profiili
 Turvekerros 0-6 cm
 Multa 7-15 cm
 Likamaa 16-30 cm
 Rikastumiskerros 31-36 cm
 Puhdas pohjamaa 37-44 cm

Koekuoppa 477/631

60.32-59.87 m.mpy, N-profiili
 Turvekerros 0-9 cm
 Multa 10-18 cm
 Likamaa 19-30 cm
 Rikastumiskerros 31-40 cm
 Puhdas pohjamaa 41-49 cm

Koekuoppa 477/636

59.97-59.63 m.mpy, S-profiili
Turvekerros 0-8 cm
Multa 9-17 cm
Savi 18-31 cm

Koekuoppa 477/641

59.86-59.51 m.mpy, N-profiili
Turvekerros 0-10 cm
Multa 11-20 cm
Rikastumiskerros 21-37 cm
Puhdas pohjamaa 38-41 cm, hienoa hiekkaa.

Koekuoppa 503/611

62.18-61.88 m.mpy, N-profiili
Turvekerros 0-6 cm
Multa 7-13 cm
Mullan sekainen hiekka 14-24 cm
Rikastumiskerros 25-33 cm
Puhdas pohjamaa 34-37 cm

Koekuoppa 508/617

62.29-61.88 m.mpy, S-profiili
Turvekerros 0-4 cm
Multa 5-18 cm
Likamaa 19-29 cm
Puhdas pohjamaa 30-36 cm

Koekuoppa 513/617

62.41-61.94 m.mpy, E-profiili
Turvekerros 0-8 cm
Multa 9-22 cm
Likamaa 23-37 cm
Puhdas pohjamaa 38-47 cm

10. NEGATIIVILUETTELO

- 110450 Røykkiö no:10 ennen turpeen poistoa, kuvattu kohti N. Kuvaaja Jukka Moisanen.
- 110451 Koeoja N-S ennen turpeen poistoa. Kohti S. Kuvaaja Jukka Moisanen.
- 110452 Koeoja N-S ennen turpeen poistoa. Kohti N. Kuvaaja Jukka Moisanen.
- 110453 Työkuva. Røykkiöstä no:10 poistetaan turvetta. Kohti N-W. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110454 Røykkiö no:10, 1 kivikerros poistettu. Kohti N. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110455 Røykkiö no:10, 2. kivikerros poistettu. Kohti N. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110456 Røykkiö no:10, taso 1 ja 4. kivikerros poistettu. Kohti N. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110457 Røykkiö eteläosa, taso 1 ja 4. kivikerros poistettu. Kohti W. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110458 Koeoja N-S, taso 4. Kohti S. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110459 Røykkiö no:10, taso 2 ja 5. kivikerros poistettu. Kohti N. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110460 Røykkiön eteläosa, taso 2 ja 5. kivikerros poistettu. Kohti W. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110461 Koeoja N-S, taso 4. Kohti N. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110462 Paalu B, koeojassa N-S. Taso 4. Kuvaaja Alpo Forsström.
- 110463 Paalu A, koeojassa N-S. Taso 4. Kuvaaja Alpo Forsström.

11. DIALUETTELO

Kuvat on ottanut Alpo Forsström

39101	Röykkiö 10 ennen turpeen poistoa, kohti E
39102	Röykkiö 10 turpeen poiston jälkeen, kohti N
39103	Röykkiö 10 ensimmäisen kivikerroksen poiston jälkeen, kohti N
39104	Röykkiö 10, 4. kivikerros poistettu ja taso 2. Kuvattu kohti N
39105	Röykkiö 10, 7.kivikerros poistettu ja taso 4. Kuvattu kohti N.
39106	Röykkiön eteläosa, taso 2, 5. kivikerros poistettu. Kohti E.
39107	Röykkiön eteläosa, taso 3, 6. kivikerros poistettu. Kohti E
39108	Röykkiön eteläosa, taso 4, 7. kivikerros poistettu. Kohti E
39109	Röykkiön eteläosa, taso 4, feature syvemmillä. Kohti N-W
39110	Kuin edellä. Kohti N.
39111	Röykkiön eteläosa, taso 1, 4. kivikerros poistettu. Kohti W
39112	Röykkiön eteläosa, taso 2, 5. kivikerros poistettu. Kohti W
39113	Röykkiön eteläosa, taso 3, 6. kivikerros poistettu. Kohti W
39114	Röykkiön pohjoisosa, taso 2, 5. kivikerros poistettu. Kohti W
39115	Röykkiön pohjoisosa, taso 4, 7. kivikerros poistettu. Kohti W
39116	Röykkiön pohjoisosa, taso 2, 5. kivikerros poistettu. Kohti E
39117	Röykkiön koillisosa, taso 3, 6. kivikerros poistettu. Kohti N
39118	Röykkiön koillisosa, taso 4, 7. kivikerros poistettu. Kohti N
39119	Röykkiön pohjoisosa, taso 3, 6. kivikerros poistettu. Kohti N-E
39120	Röykkiön luoteisosa, taso 4, 7. kivikerros poistettu. Kohti N.
39121	Röykkiön profiilikannaksen kaivaminen, taso 1, 4. kivikerros poistettu. Kohti E

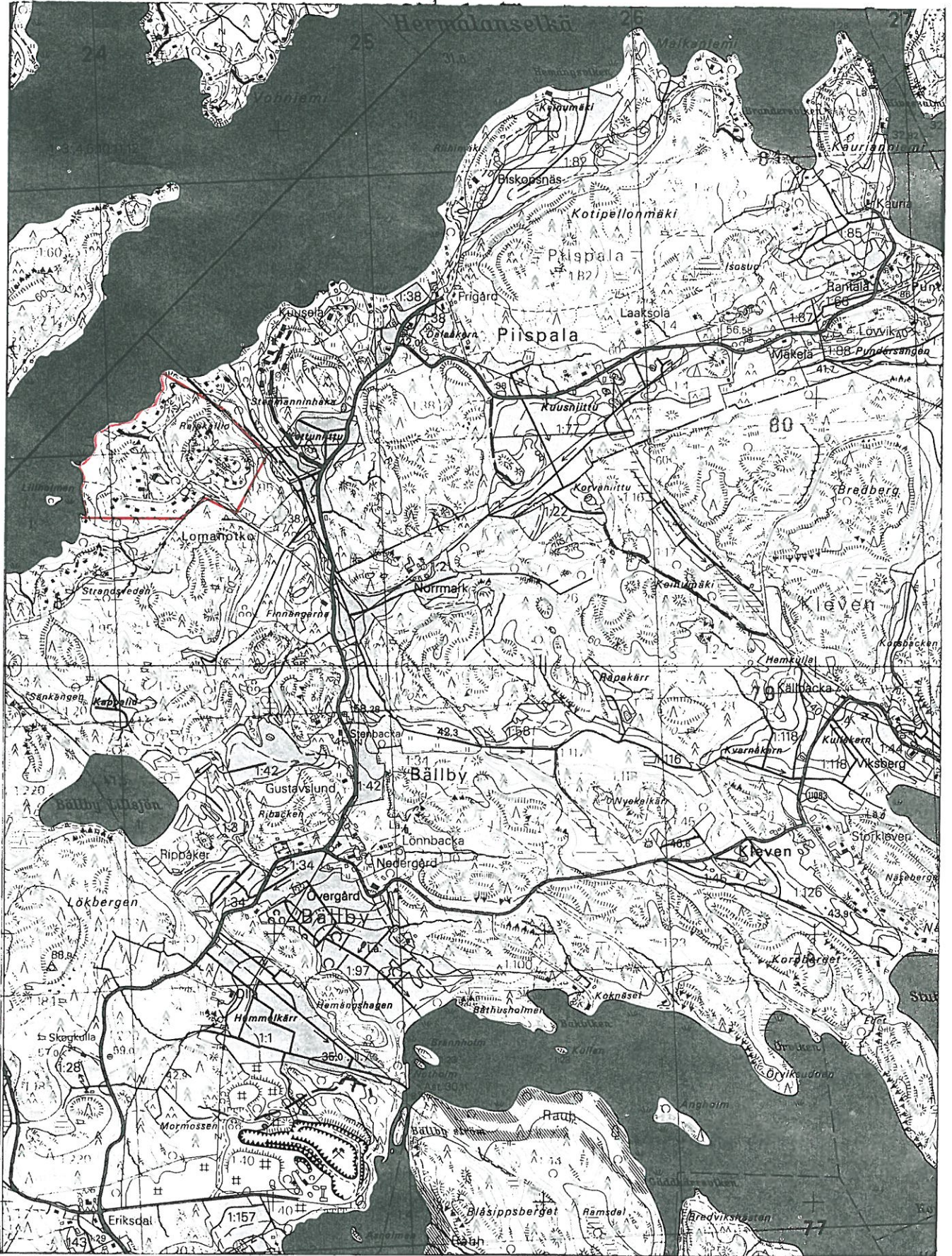
- 39122 Røykkiön profiilikannaksen kaivaminen, taso 2, 5. kivikerros poistettu. Kohti E
- 39123 Koeoja W, turpeen poiston jälkeen. Kohti W.
- 39124 Koeoja W, taso 1. Kohti W
- 39125 Koeoja W, taso 3. Kohti W
- 39126 Koeoja W, taso 4. Kohti W
- 39127 Koeoja E, ennen turpeen poistoa. Kohti W
- 39128 Koeoja E, taso 1. Kohti W
- 39129 Koeoja E, taso 2. Kohti W
- 39130 Koeoja E, taso 4. Kohti W
- 39131 Koeoja N-S, ennen turpeen poistoa. Kohti N.
- 39132 Koeoja N-S, taso 4. Kohti N
- 39133 Paalu B koeojassa N-S, taso 4
- 39134 Paalu A koeojassa N-S, taso 4
- 39135 Kuvassa røykkiö 40, kohti N

12. KARTTALUETTELO

Yleiskartta	1:2000	A3	29
Korkeuskäyräkartta	1:2000	A3	30
Röykkiö 10, pinta- ja pohjavaaituskartta	1:50	A4	31
Röykkiö 10, turpeenpoiston jälkeen	1:50	A4	32
Röykkiö 10, 1. kivikerros poistettu	1:50	A4	33
Röykkiö 10, 2. kivikerros poistettu	1:50	A4	34
Röykkiö 10, 3. kivikerros poistettu	1:50	A4	35
Röykkiö 10. Taso 1, 4. kivikerros poistettu	1:50	A4	36
Röykkiö 10. Taso 2, 5. kivikerros poistettu	1:50	A4	37
Röykkiö 10. Taso 3, 6. kivikerros poistettu	1:50	A4	38
Röykkiö 10. Taso 4, 7. kivikerros poistettu	1:50	A4	39
Röykkiö 10. Taso 4, feature syvemällä	1:50	A4	40
Koeojat, pinta- ja pohjavaaituskartta	1:100	A3	41
Koeojat, taso 1	1:100	A3	42
Koeojat, taso 2	1:100	A3	43
Koeojat, taso 3	1:100	A3	44
Koeojat, taso 4	1:100	A3	45
Koeoja N-S, taso 2. Yksityiskohta kartta	1:25	A4	46
Koeoja N-S, taso 3. Paalu/likamaaläikkä	1:25	A4	47
Röykkiö 10, profiili	1:25	A3	48
Koeoja N-S, profiili	1:25	A3	49
Koeoja W, profiili	1:25	A3	50
Koeoja E, profiili	1:25	A3	51

Ote GT-kartasta. Kohde:
GT 2

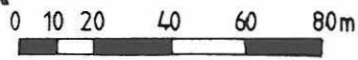
Ote peruskartasta 201412 Kirkniemi. Hki 1982. Päälep. 1990.
Kohde:

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

YLEISKARTTA

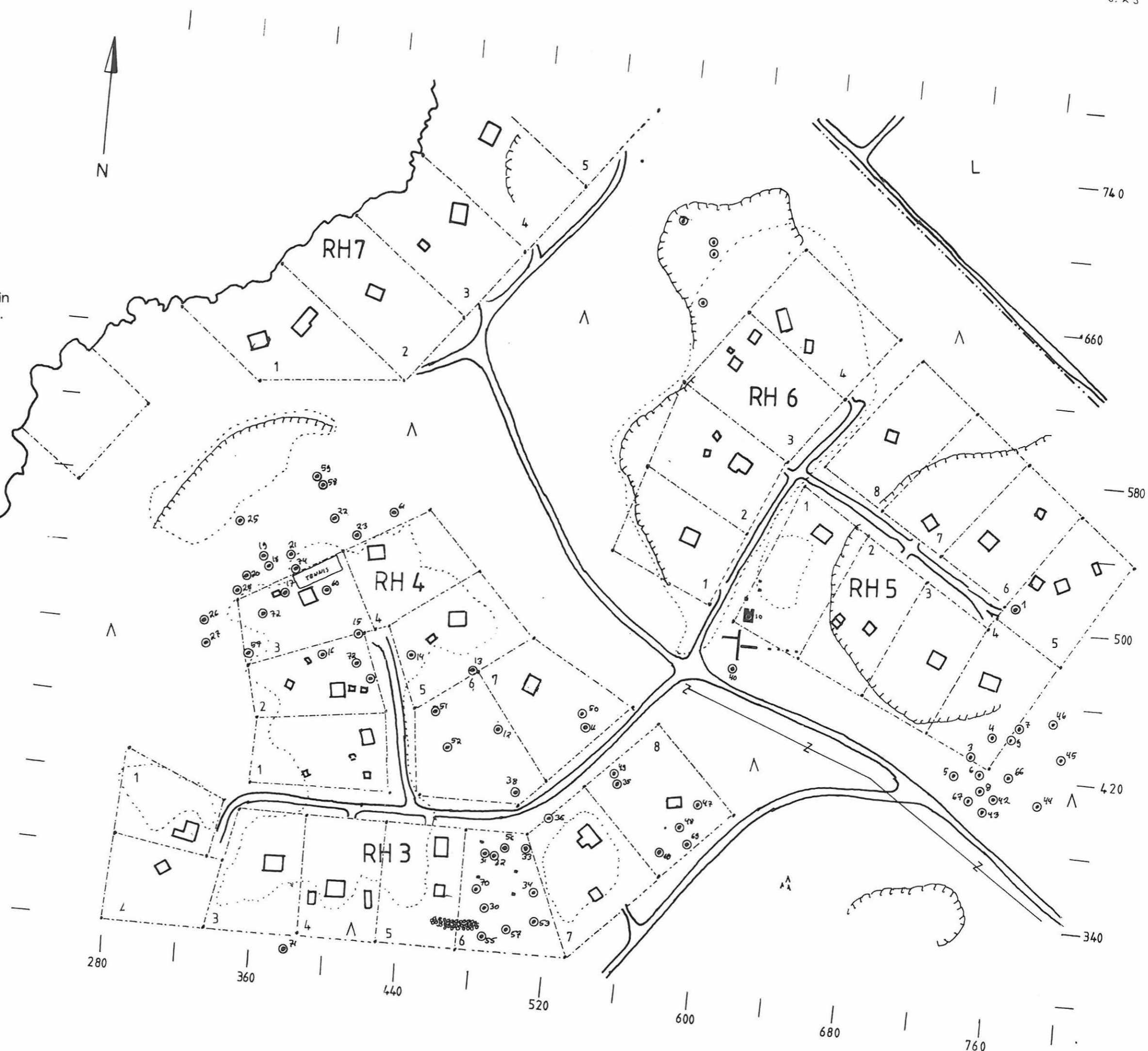
mk 1:2000

piirt. Jukka Moisanen & Alpo Forsström

Yleiskartan pohjana on käytetty Karjaan kaupungin kaavakarttaa ja maanmittauslaitoksen ilmakuvaa. Kartoitusta on täydennetty maastomittauksin.

- ⊙²⁵ röykkiö
- — — — kaivausalue, koekuopat korkeuskiintopiste
- ~~~~ avokallio
- - - - terassin reuna
- kasvillisuusraja
- - - - tonttiraja
- · - · - kunnanraja
- - - - rajapyykki
- rakennus
- == tie
- z - sähkölinja
- Λ havumetsä
- lehtimetsä
- Λ nuori havumetsä
- nuori lehtimetsä

KARJAA BÄLLBY

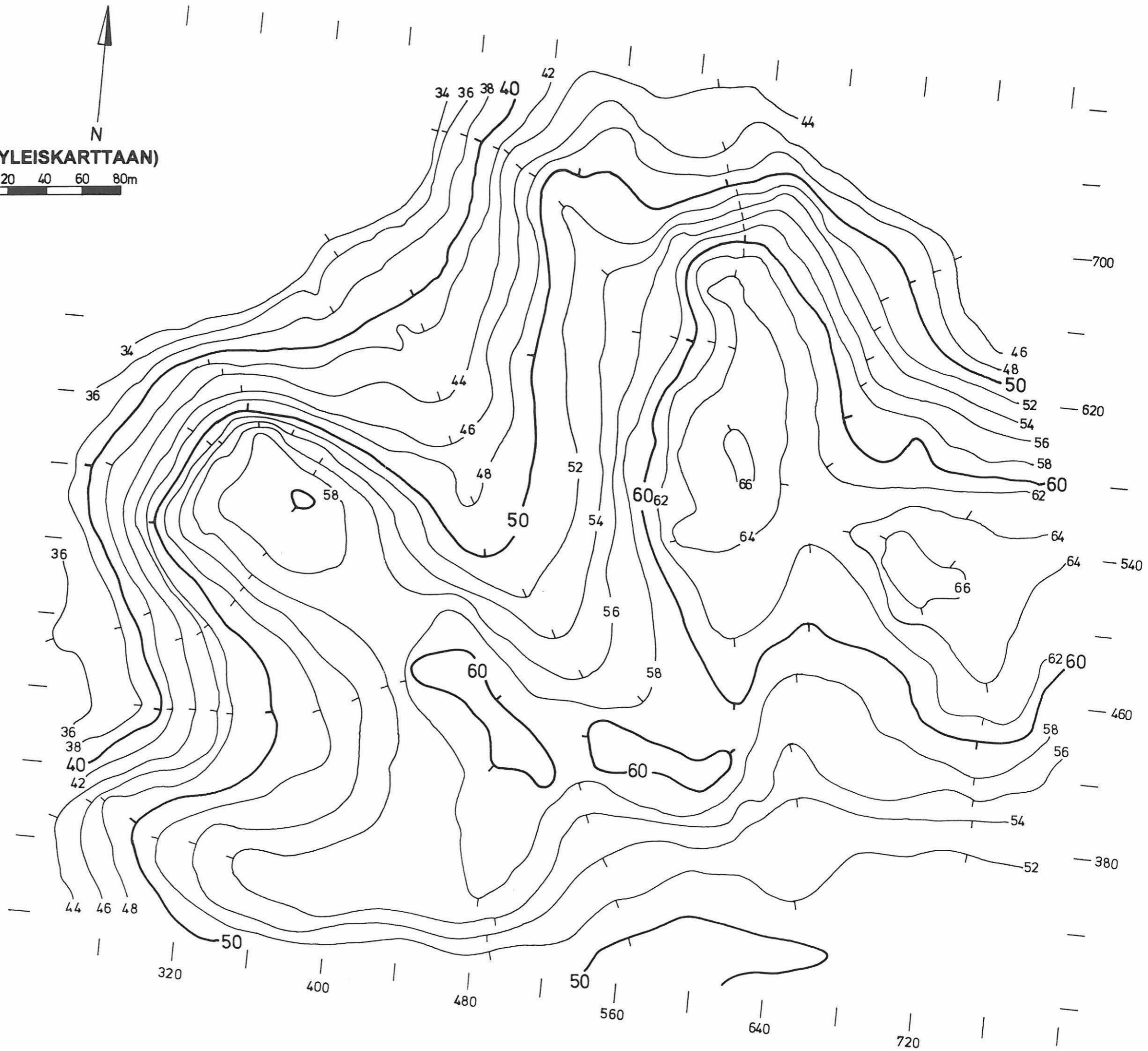
Jukka Moisanen 1995

KORKEUSKÄYRÄT (PEITEPIIRROS YLEISKARTTAAN)

mk 1:2000

piirt. Jukka Moisanen &
Alpo Forsström

0 10 20 40 60 80m

Muovikartat s. 31-40 ja 46-47 säilytetään arkin välissä

KARJAA BÄLLBY

JUKKA MOISANEN

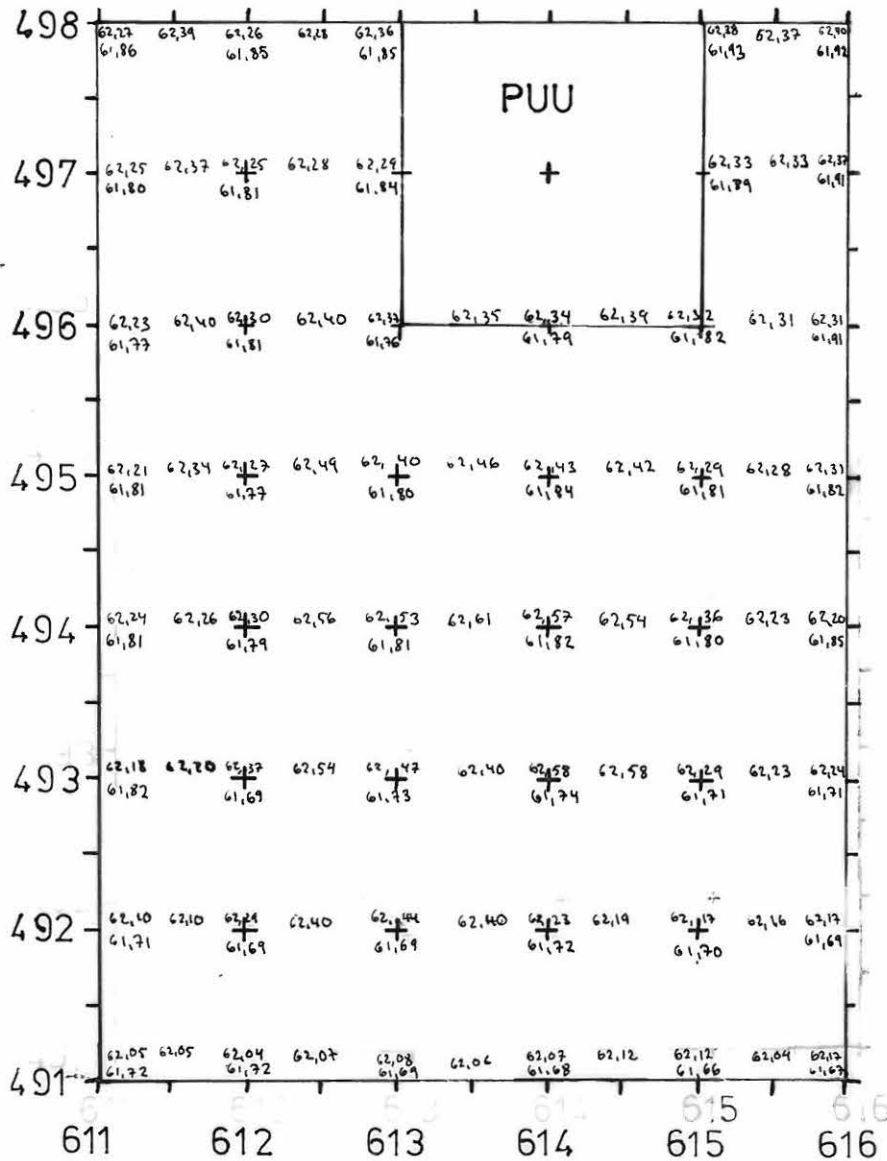
Röykkiö 10

Pinta- ja pohjavaaituskartta

mk= 1:50

KP1=116=(62,16 m.mpy)

NP

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

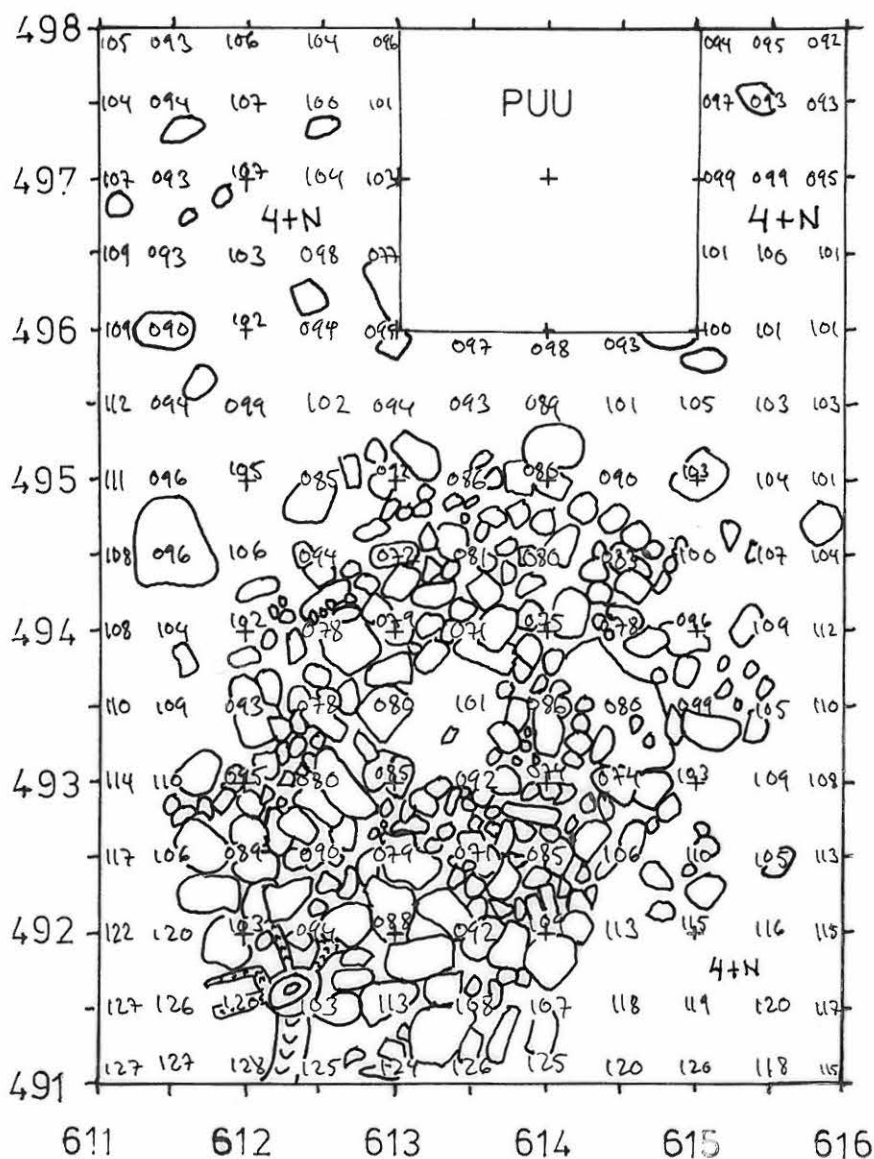
Röykkiö 10

Turpeen poiston jälkeen
mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Noensekainen hiekka
- Likamaa
- Heikko likamaa
- Punamulta
- Puhdas maa
- Juuret
- Vaaittu kivi
- 109

Nuoli P

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Röykkiö 10

1. Kivikerros poistettu

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

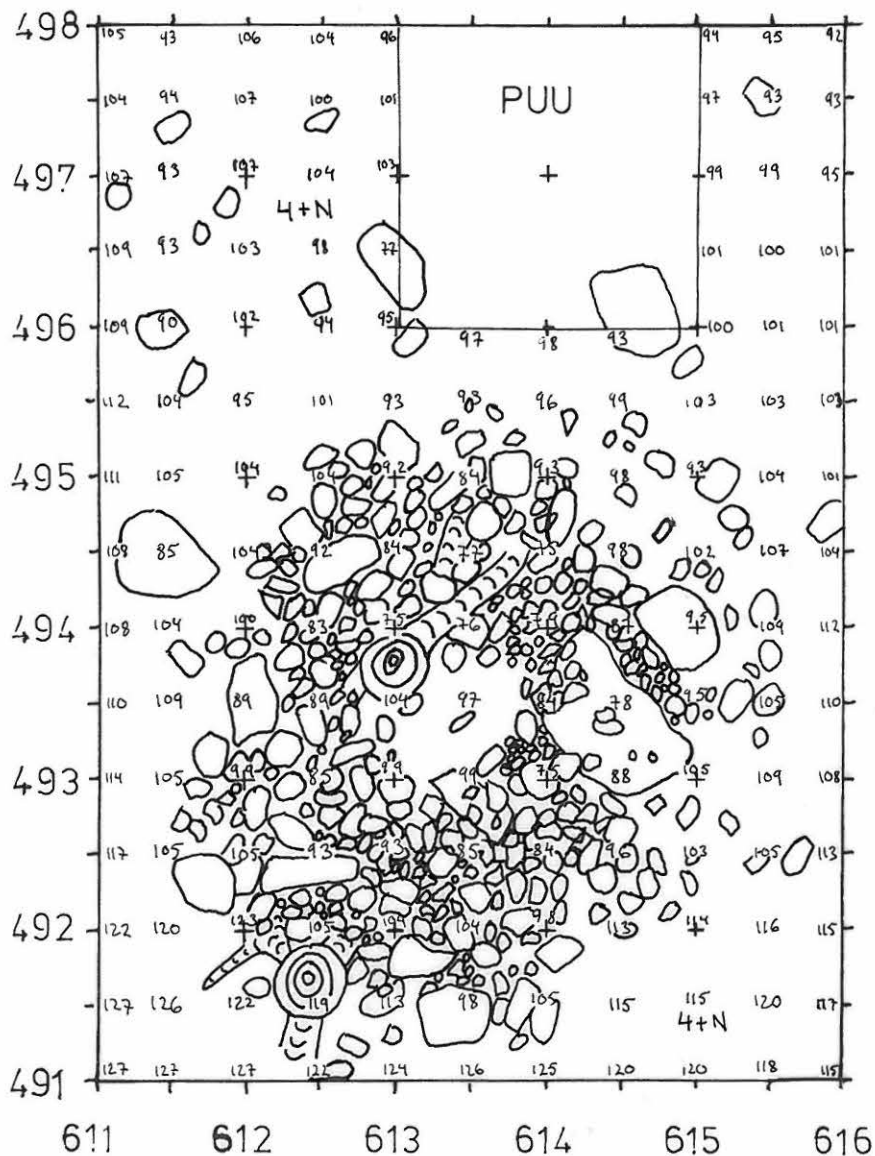
Piirt. Jukka Moisanen

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa Heikko iikamaa Punamulta Puhdas maa Juuret 126 Vaaittu kivi

109

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Röykkiö 10

2.Kivikerros poistettu

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa

 Heikko iikamaa

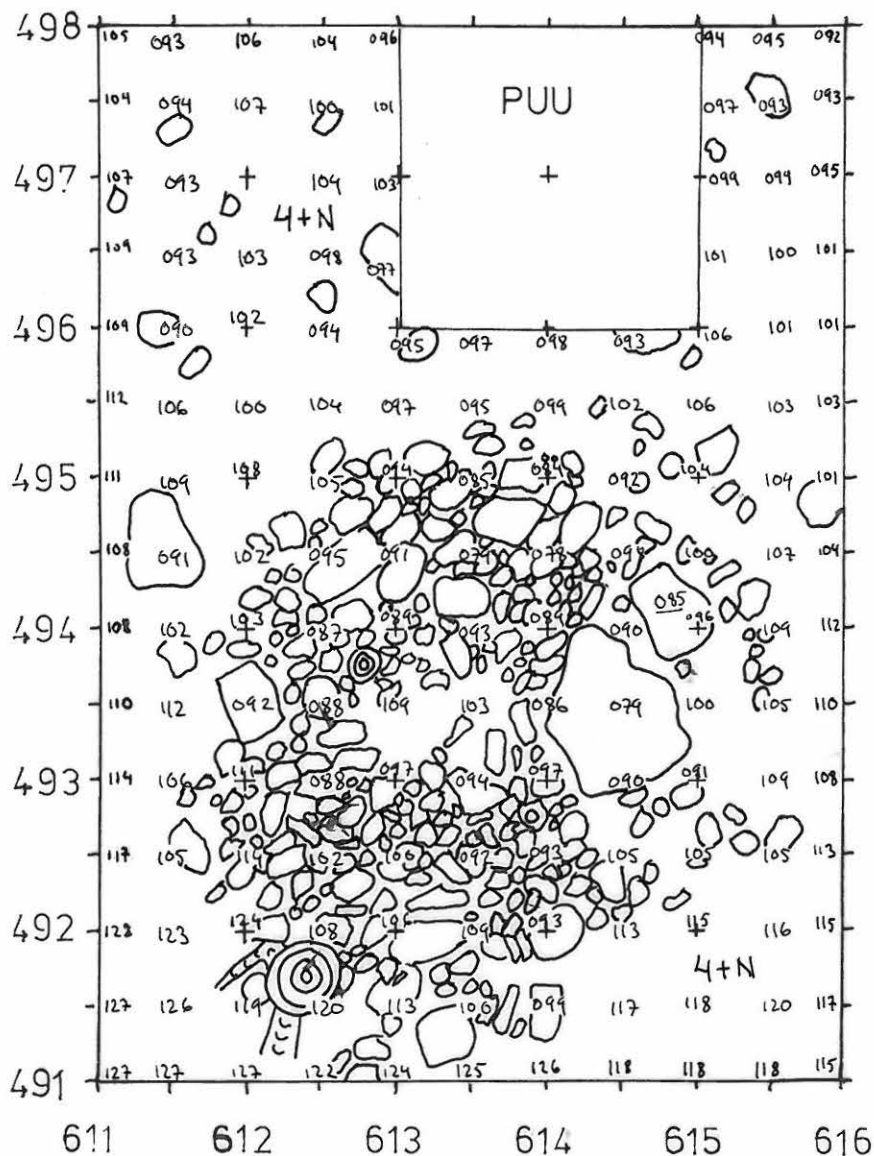
 Punamulta

 Puhdas maa

 Juuret

 Vaaittu kivi

109

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

3.Kivikerros poistettu

Röykkiö 10

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

2 N Huuhtoutunut noensekainen hiekka

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa

 Heikko iikamaa

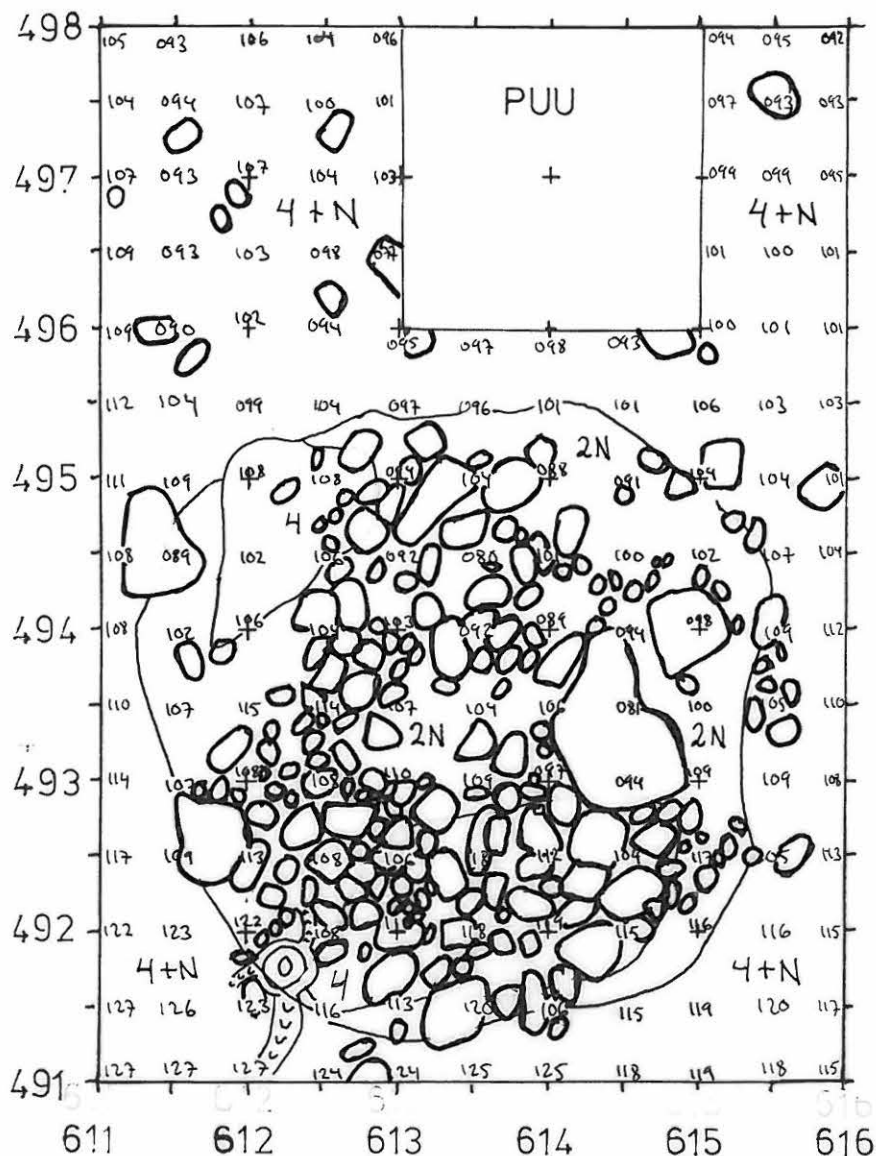
 Punamulta

 Puhdas maa

 Juuret

 Vaaittu kivi

109

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Röykkiö 10

4. Kivikerros poistettu

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Alpo Forsström

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa

 Heikko iikamaa

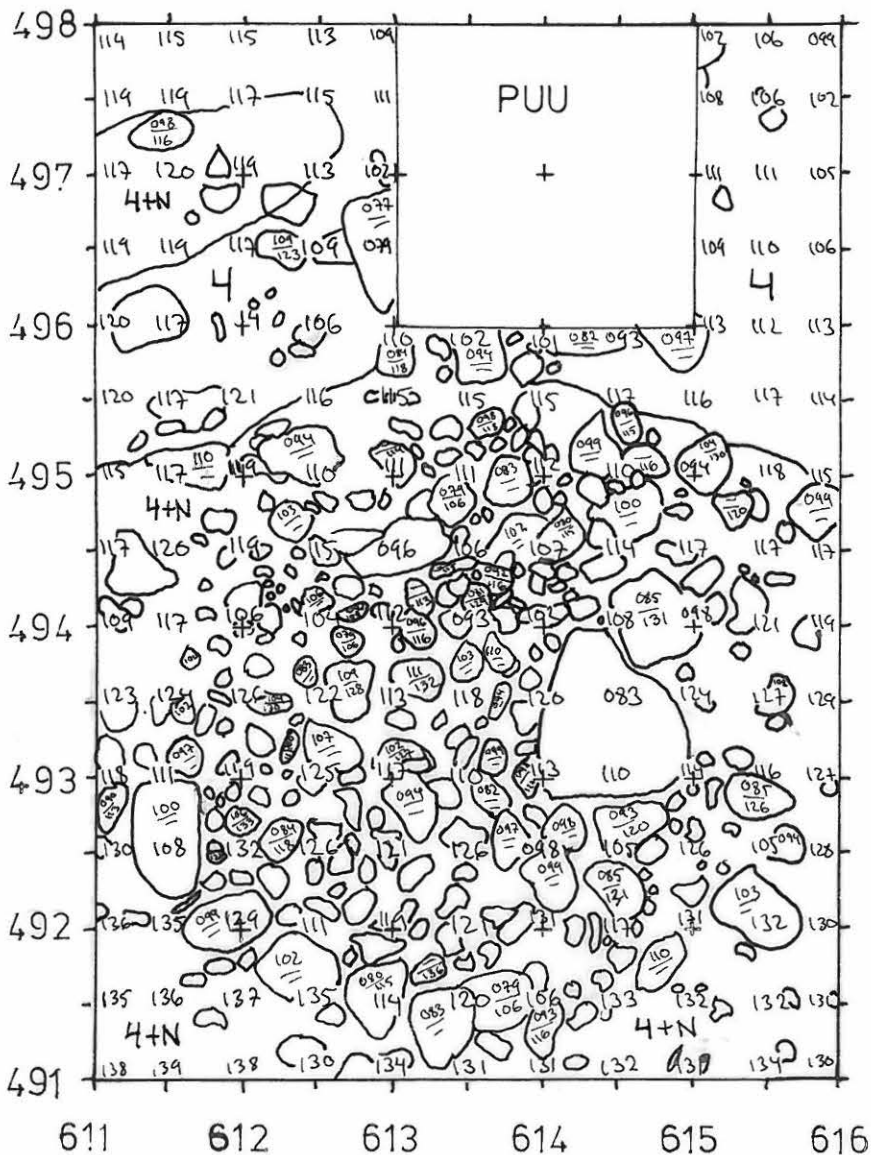
 Punamulta

 Puhdas maa

 Juuret

 Vaaittu kivi

109

Nuoli P

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

2.Taso, 5.Kivikerros poistettu

Röykkiö 10

 mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

4 Rikastumiskerros hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa

 Heikko iikamaa

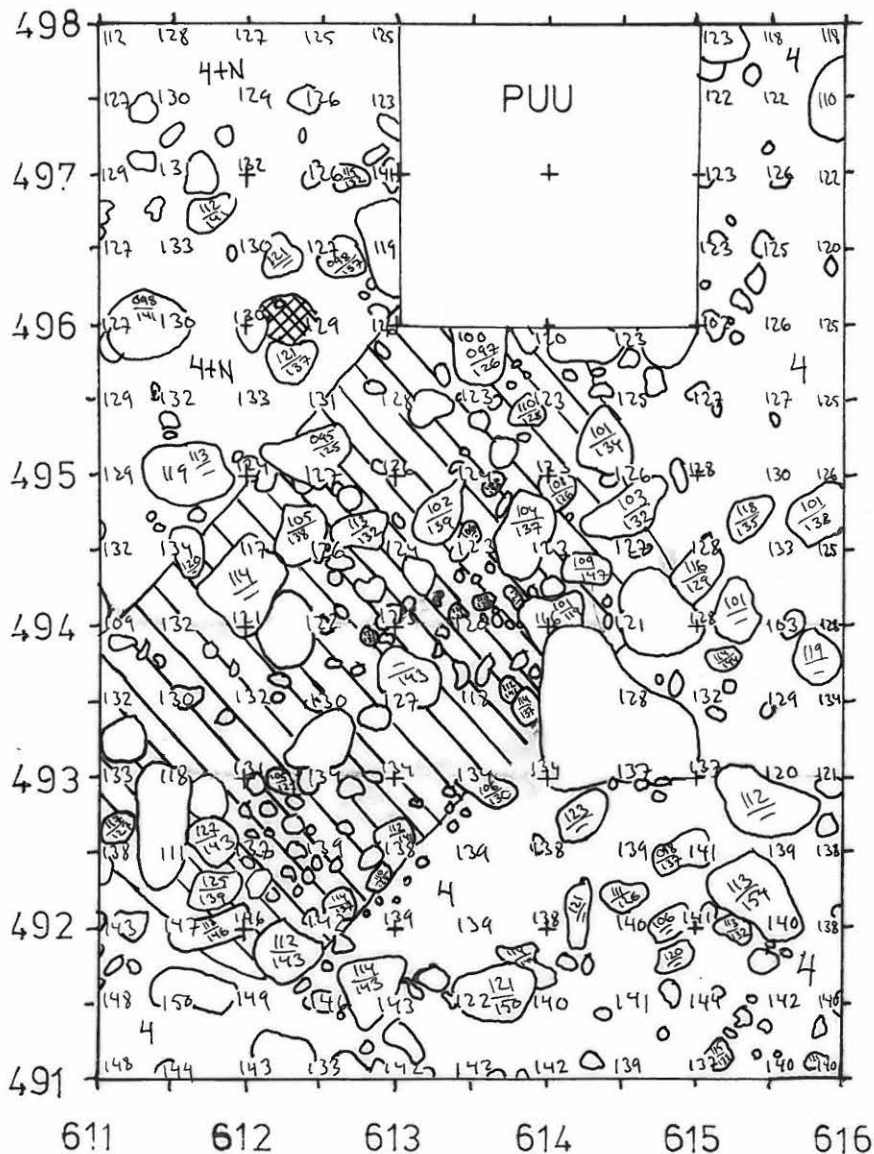
 Punamulta

 Puhdas maa

 Juuret

 Vaaittu kivi

109

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

3.Taso, 6.Kivikerros poistettu

Röykkiö 10

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Alpo Forsström

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa

 Heikko likamaa

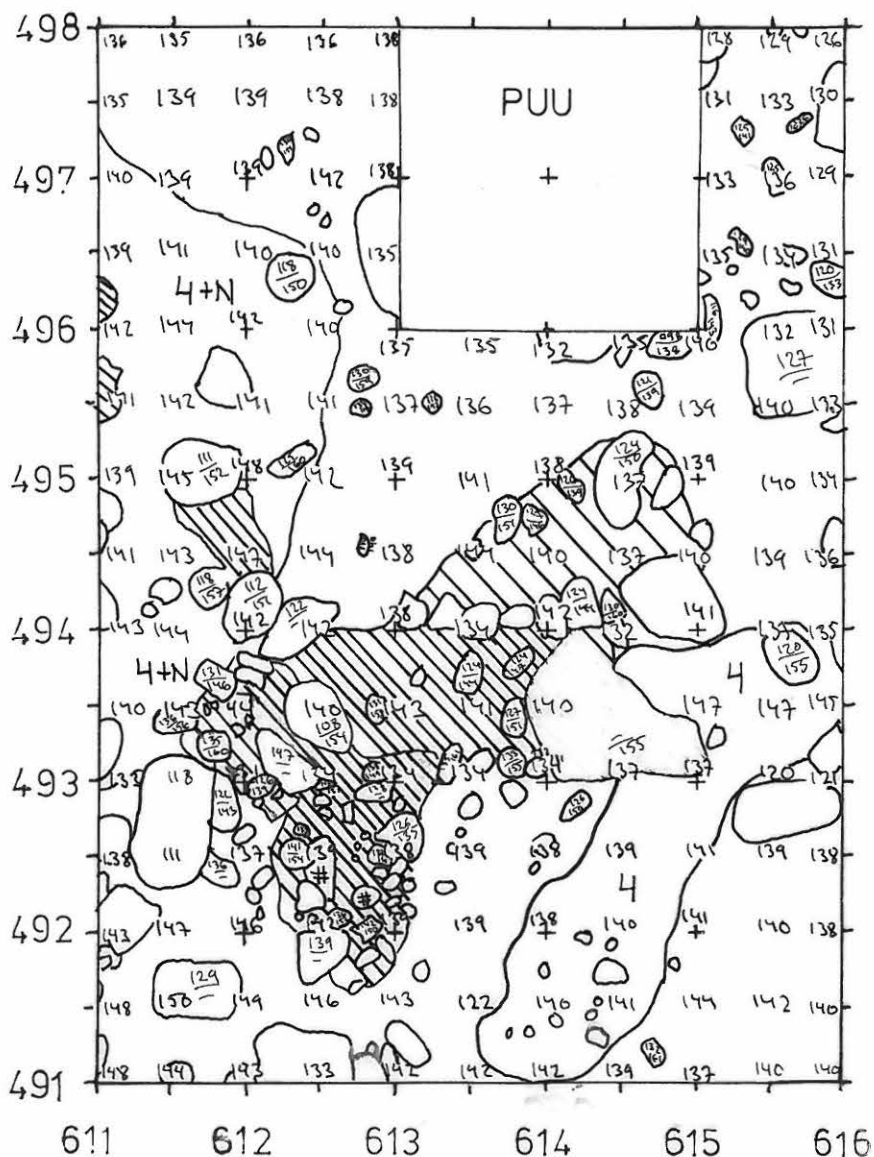
 Punamulta

 Puhdas maa

 Juuret

 Vaaittu kivi

109

Nuoli P

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Röykkiö 10

4.Taso, 7.Kivikerros

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

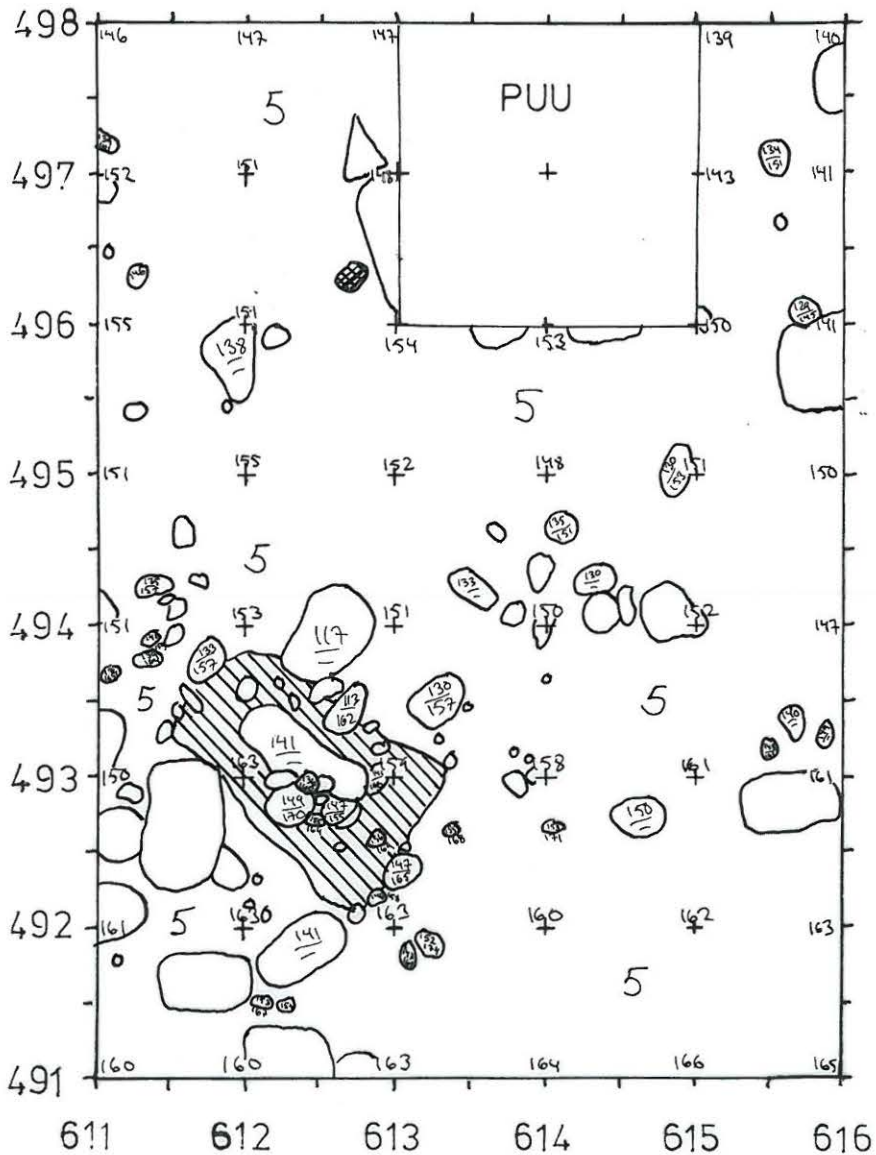
Piirt. Alpo Forsström

4 Rikastumiskerroksen hiekka

4+n Noensekainen hiekka

 Likamaa Heikko likamaa Punamulta Puhdas maa Juuret $\frac{126}{109}$ Vaaittu kivi

109

Nuoli P

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen

Röykkiö 10

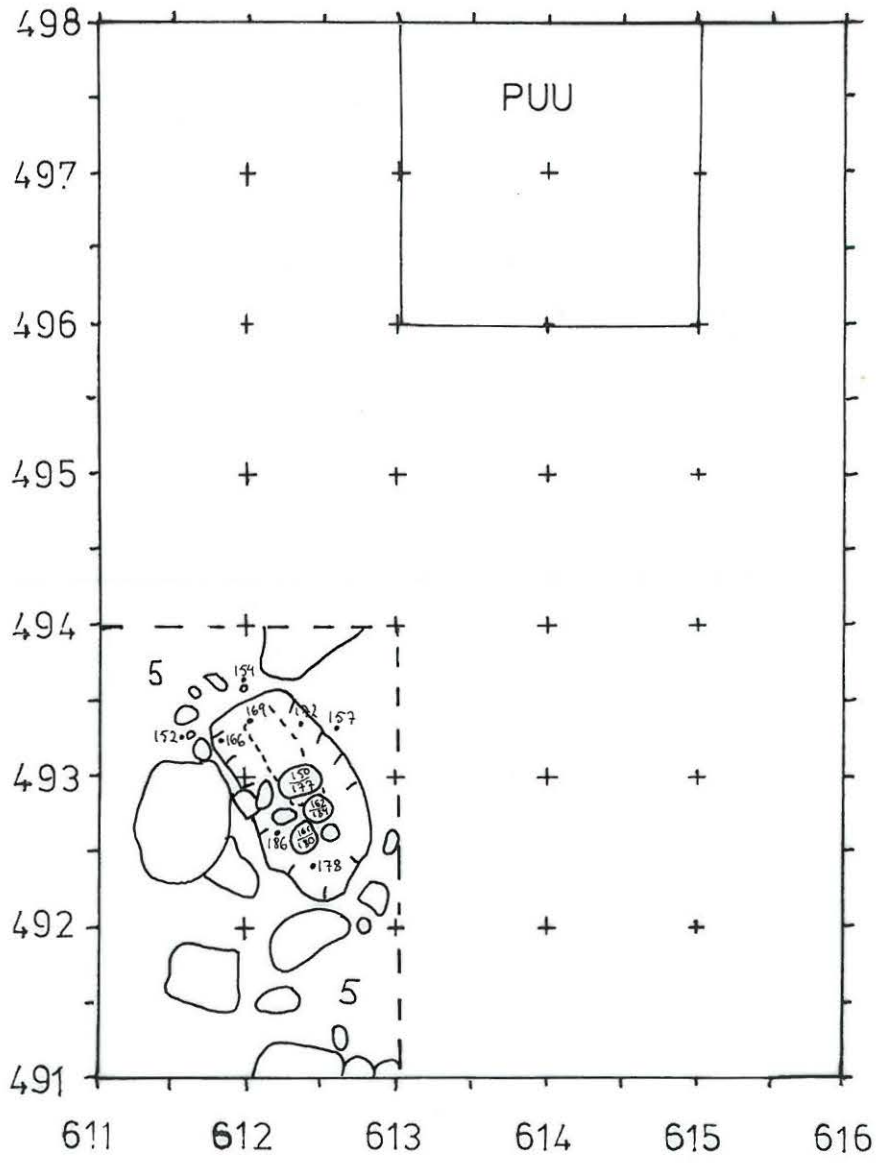
Taso 4, feature syvemmillä

mk=1:50 2 m

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Noensekainen hiekka
- Likamaa
- Heikko iikamaa
- Punamulta
- Puhdas maa
- Juuret
- Vaaittu kivi
- 109

KARJAA BÄLLBY

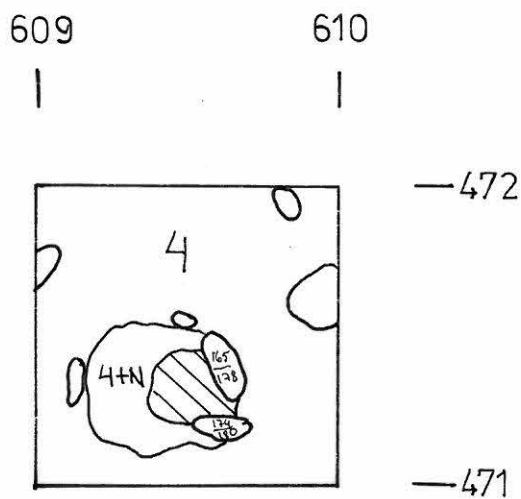
Jukka Moisanen 1995

Koeoja, N - S

2. taso,
yksityiskohta ruudusta
609/470-471
mk= 1:25, KP1=116 = (62,16 m.mpy)
Piirt. Alpo Forsström
Jukka Moisanen

- 3 Puhdas maa
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Nokinen maa
- 5 Puhdas maa
- 7 Hiesu
- Likamaa
- Heikko likamaa
- Punamulta
- Juuret
- # Nokea

KARJAA BÄLLBY

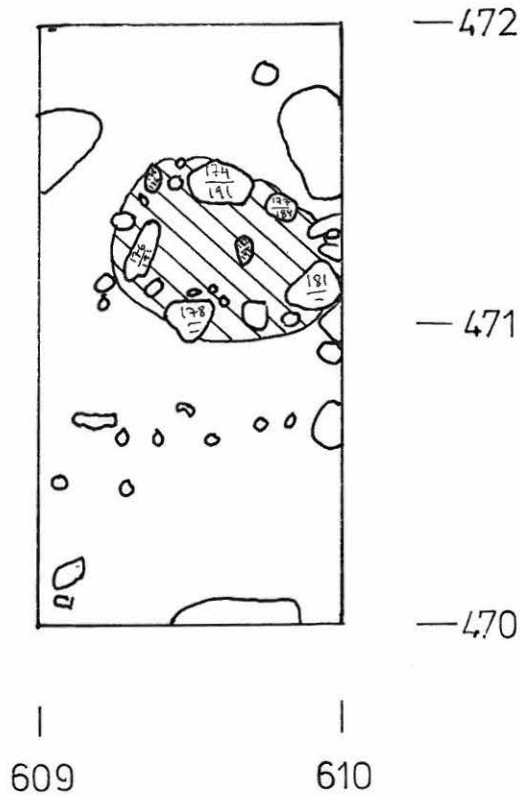
Jukka Moisanen 1995

Koeoja, N - S

3. taso,
Paalu/ likamaaläikkä.
KP1=116 = (62,16 m.mpy)
mk= 1:25
Piirt. Alpo Forsström
Jukka Moisanen

- 3 Puhdas maa
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Nokinen maa
- 5 Puhdas maa
- Hiesu
- Likamaa
- Heikko likamaa
- Punamulta
- Juuret
- # Nokea

KARJAA BÄLLBY

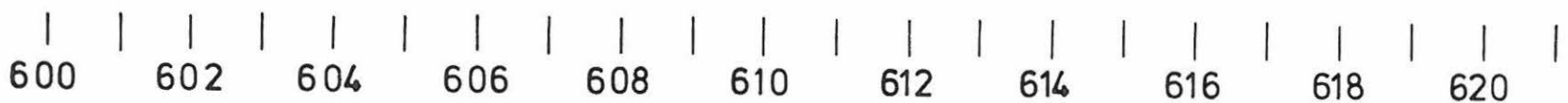
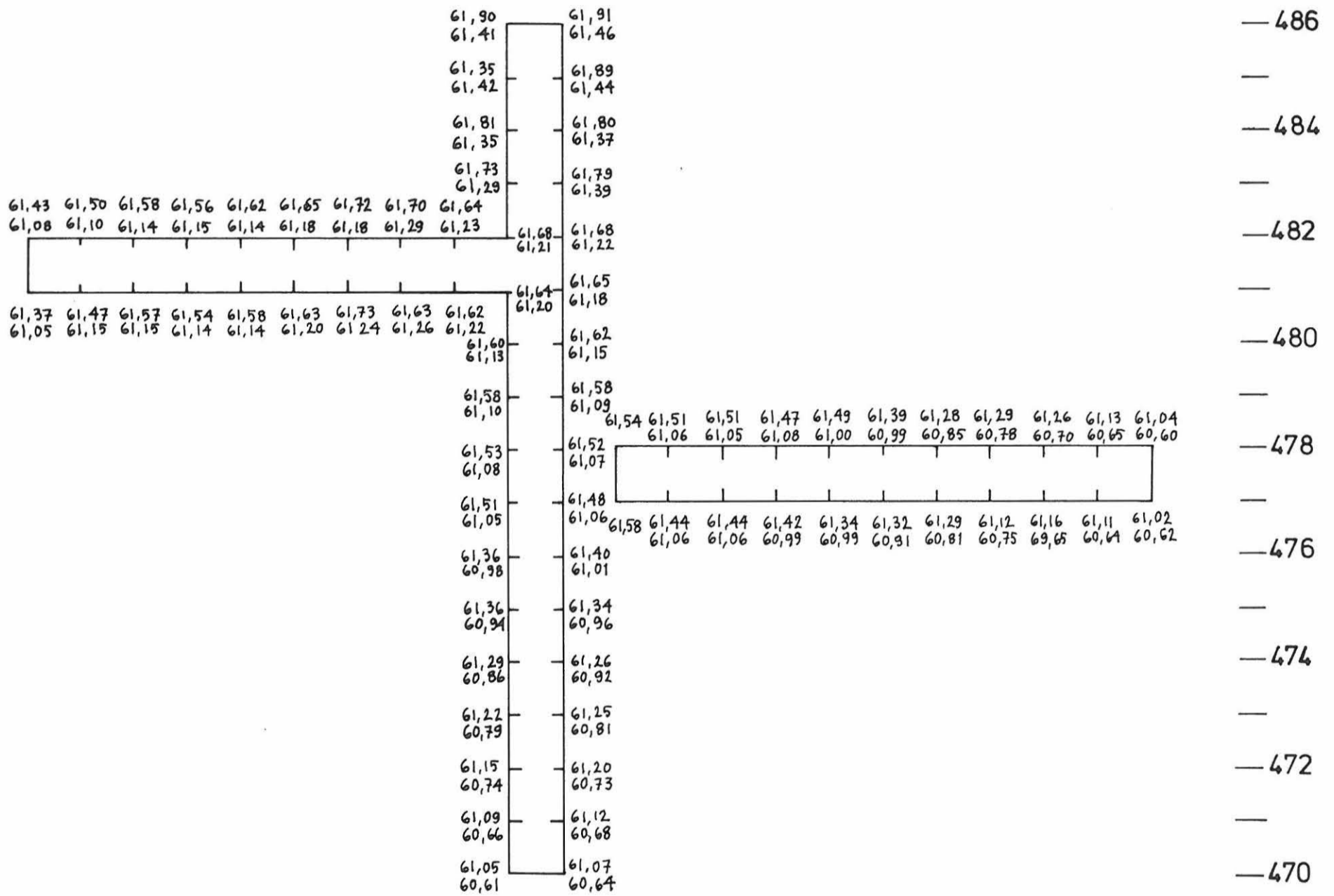
Jukka Moisanen 1995

VAAITUSKARTTA

mk 1: 100 3 m

KP 1 = 099 = 62,16 m.mpy

piirt. Alpo Forsström

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Koeojat

Taso 1

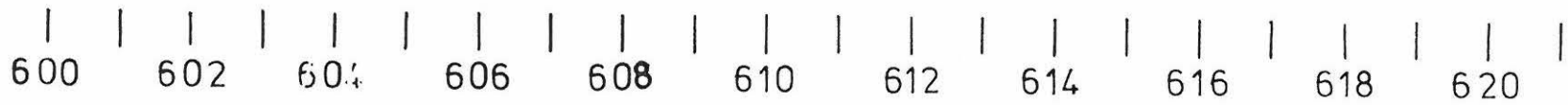
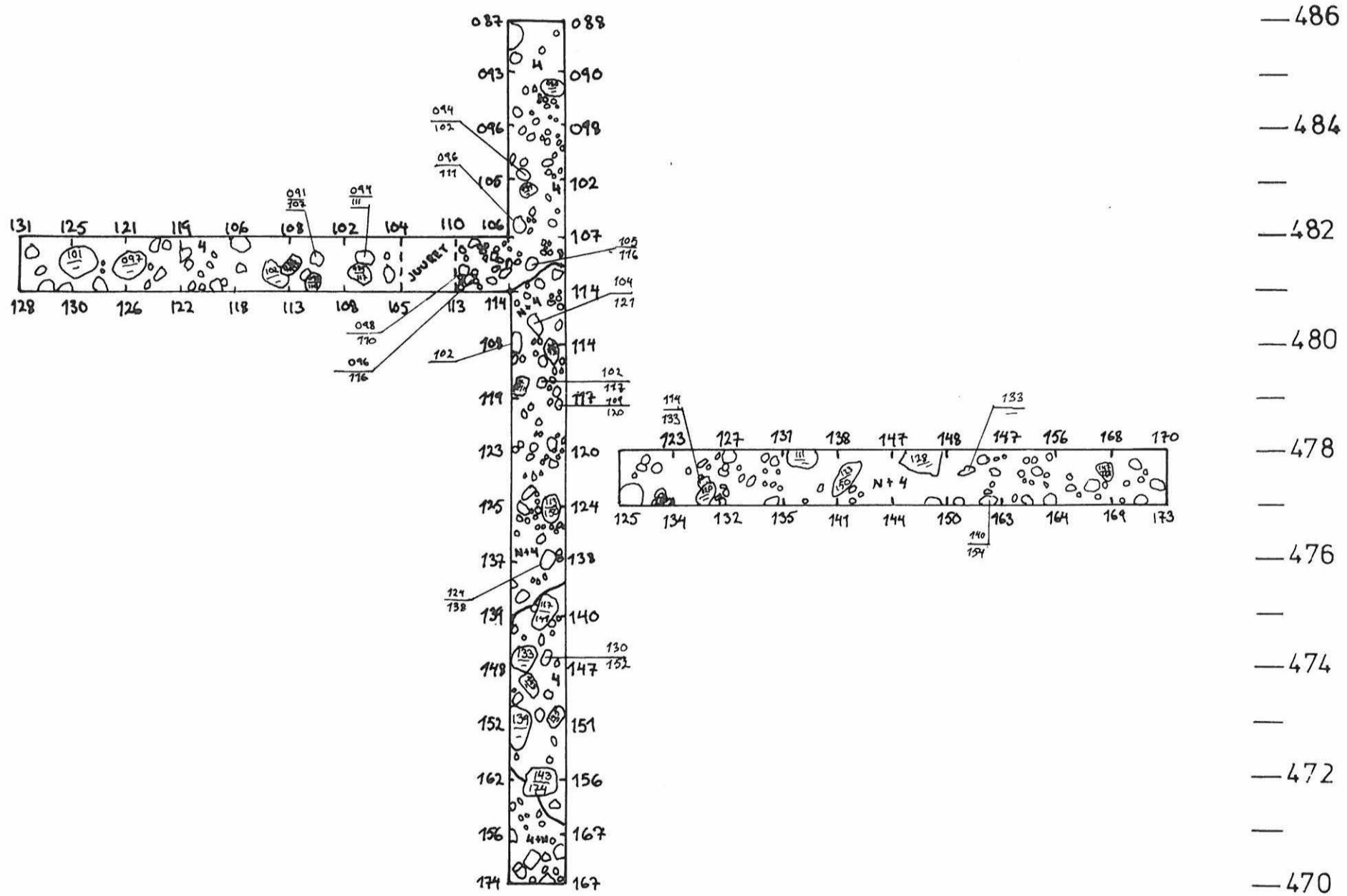
mk= 1:100

KP2 = 099= (61,63m.mpy)

Piirt. Alpo Forsström

- n+4 Noensekainen hiekka
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 5 Puhdas hiekka
- 6 Savi
- 5/6 Savi/Hiekka
- Heikko likamaa
- ▨ Likamaa
- 167 Vaaittu kivi
- 132

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

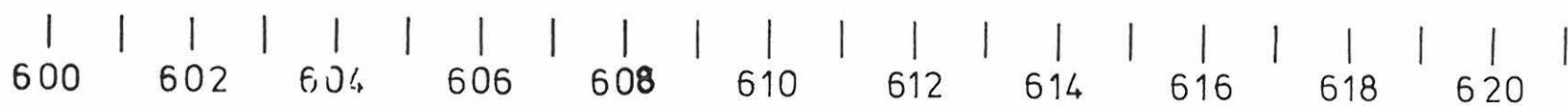
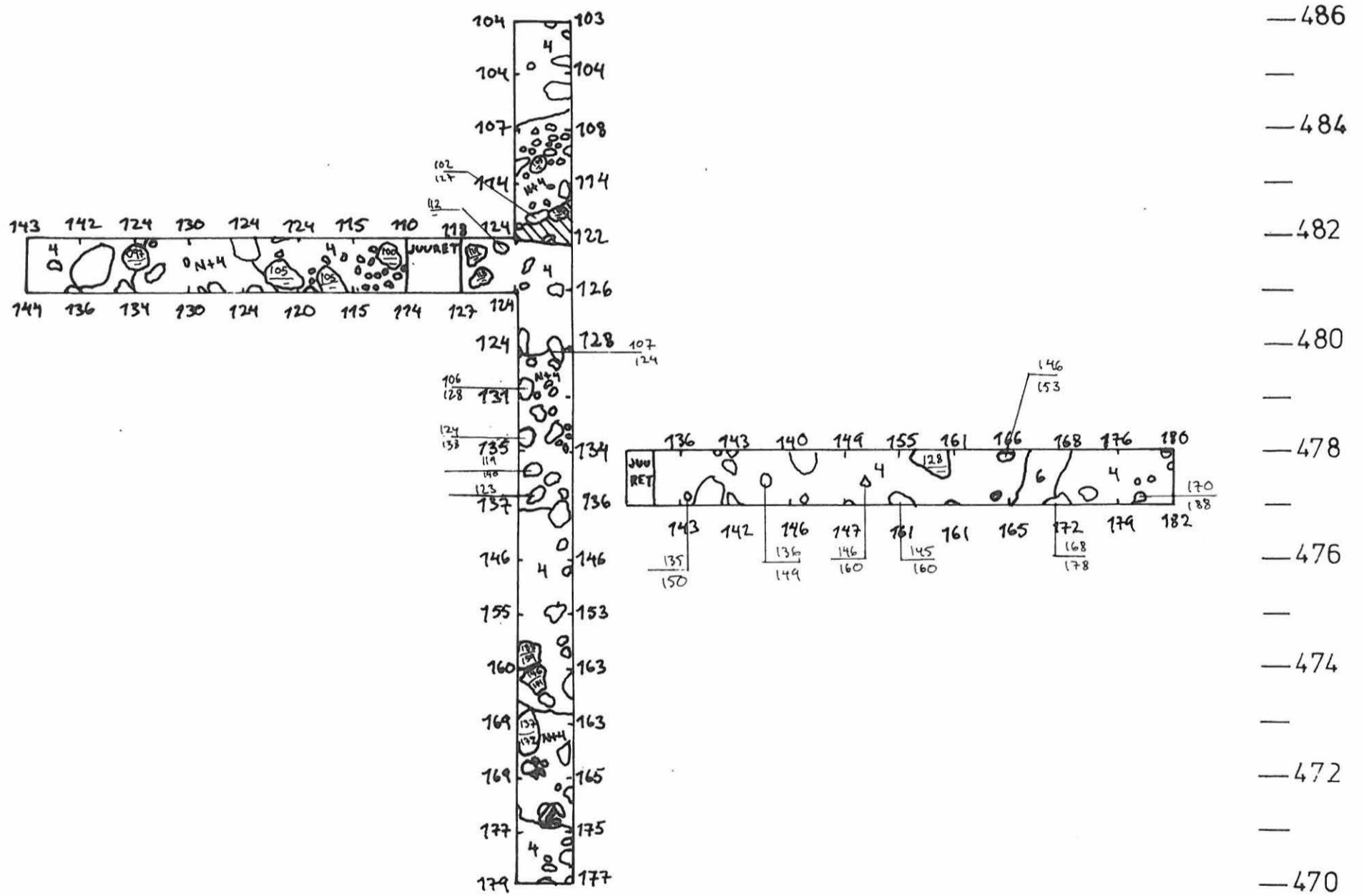
Koeojat

Taso 2
 mk= 1:100
 KP2 = 099= (61,63m.mpy)
 Piirt. Alpo Forsström

3 m

- n+4 Noensekainen hiekka
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 5 Puhdas hiekka
- 6 Savi
- 5/6 Savi/Hiekka
- Heikko likamaa
- ▨ Likamaa
- $\frac{167}{132}$ Vaaittu kivi

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Koeojat

Taso 3

mk= 1:100

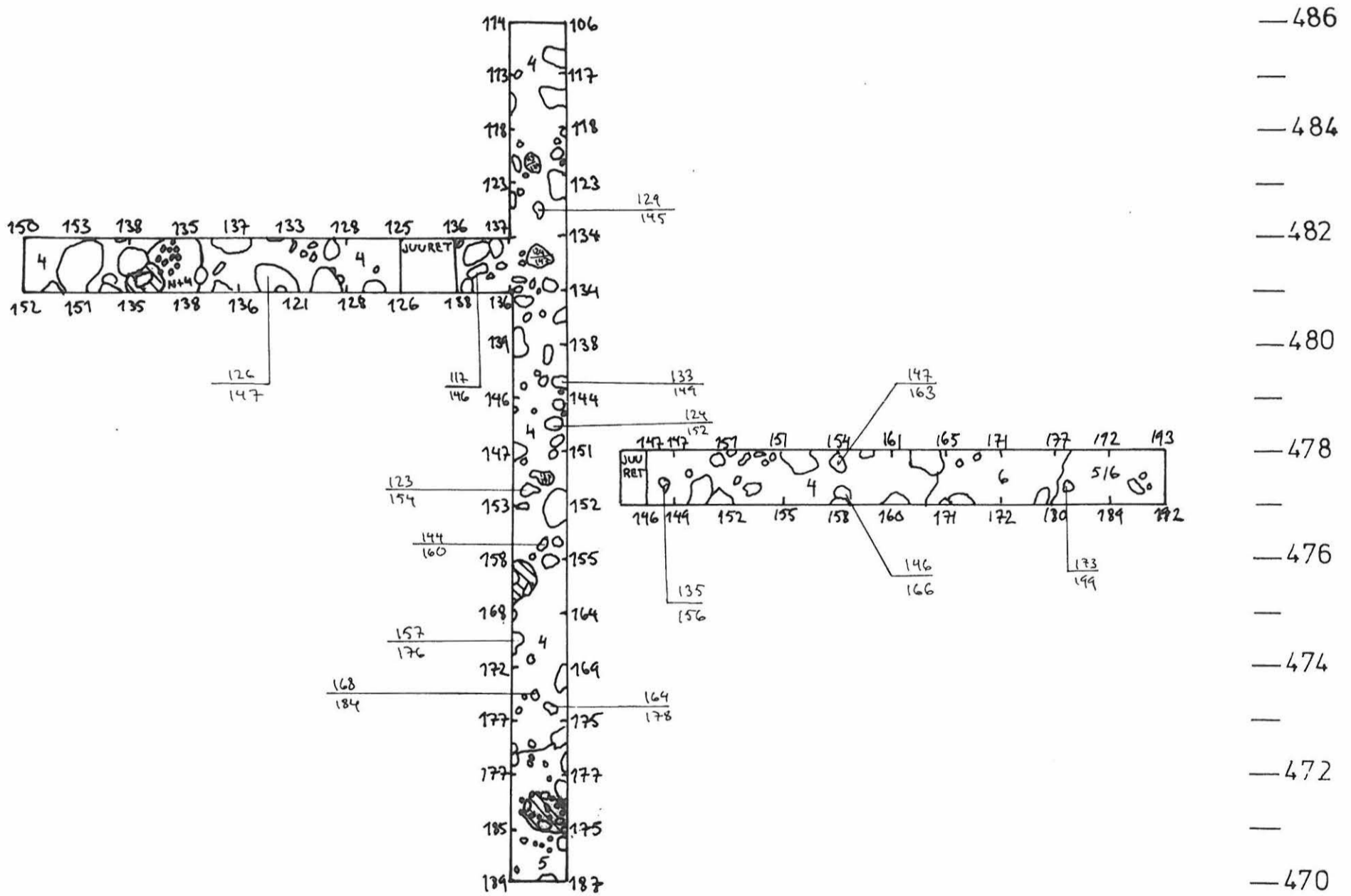
KP2 = 099= (61,63m.mpy)

Piirt. Alpo Forsström

3m

- n+4 Noensekainen hiekka
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 5 Puhdas hiekka
- 6 Savi
- 5/6 Savi/Hiekka
- Heikko likamaa
- Likamaa
- $\frac{167}{132}$ Vaaittu kivi

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

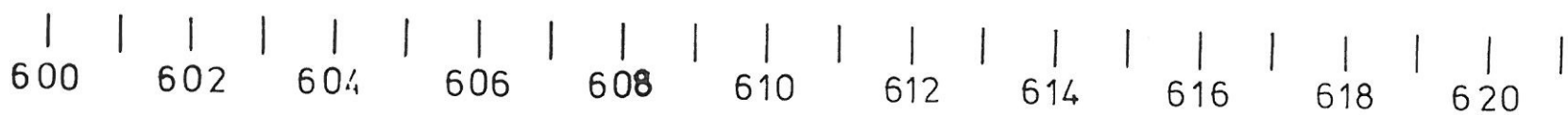
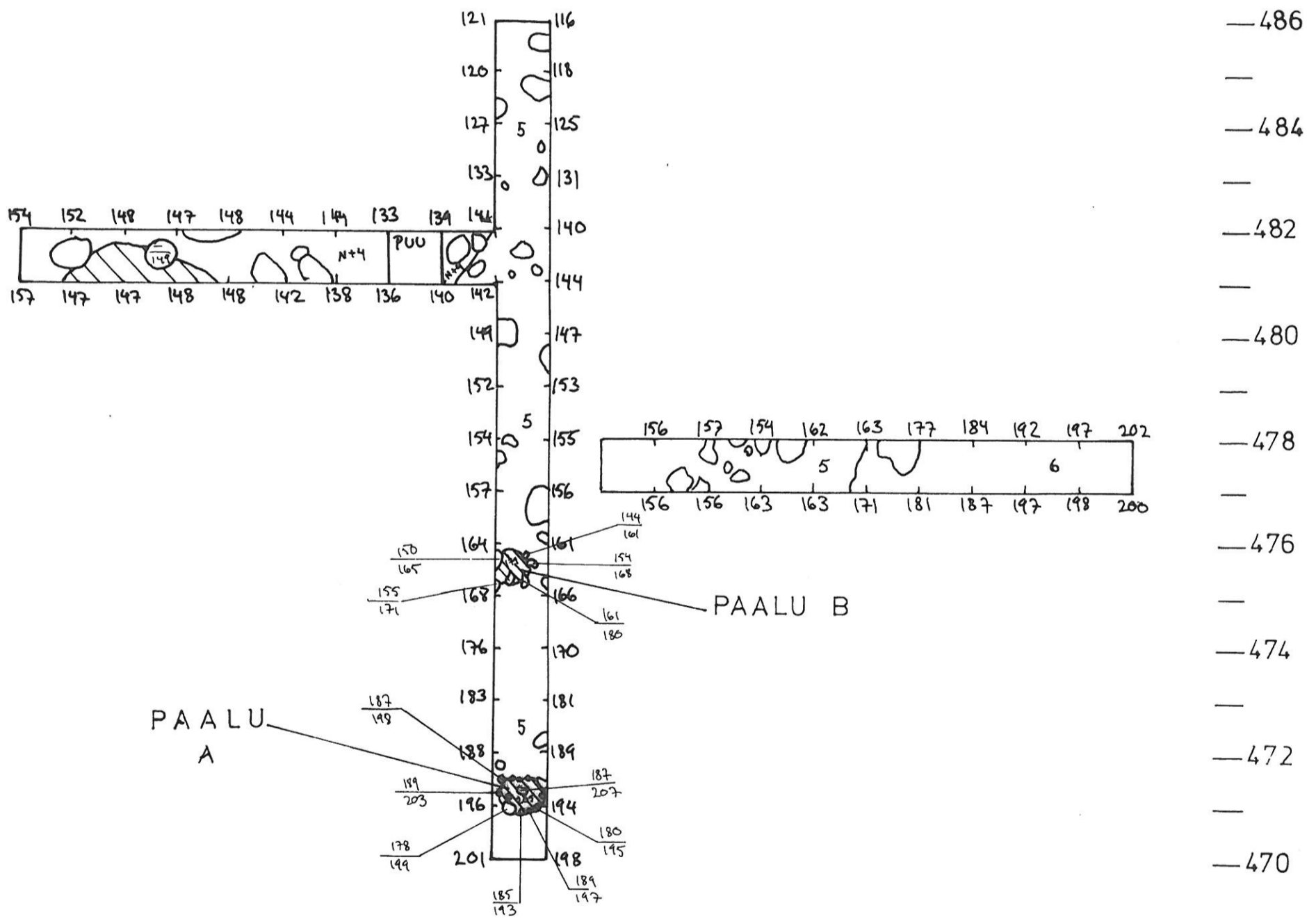
Koeojat

Taso 4
 mk= 1:100
 KP2 = 099 = (61,63m.mpy)
 Piirt. Alpo Forsström

3 m

- n+4 Noensekainen hiekka
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 5 Puhdas hiekka
- 6 Savi
- 5/6 Savi/Hiekka
- Heikko likamaa
- ▨ Likamaa
- 167 Vaaittu kivi
- 132

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Röykkiö 10

E-W-profiili 493/611-616

Röykkiön profiili, röykkiöstä on poistettu maanpinnan paikalliset kivikerrokset

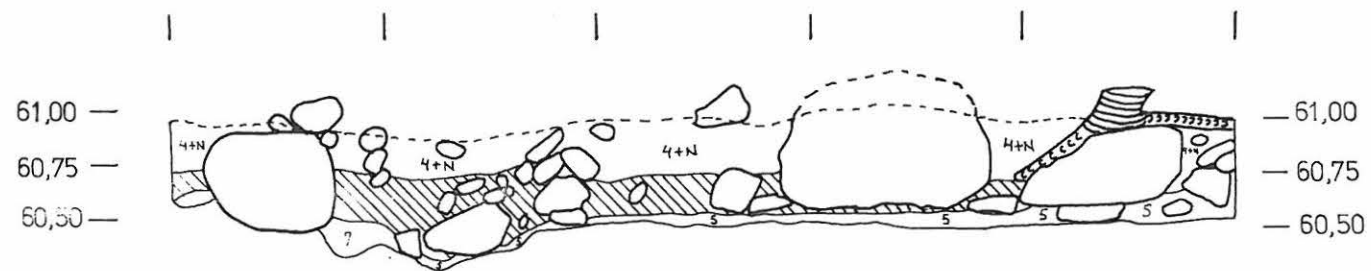
mk=1:25

KP1=116=(62,16 m.mpy)

Piirt. Jukka Moisanen

4	Rikastumiskerroksen hiekka
4+n	Nokinen maa
7	Hiesu
	Likamaa
	Heikko likamaa
	Punamulta
	Puhdas maa
	Juuret

493/611 493/612 493/613 493/614 493/615 493/616

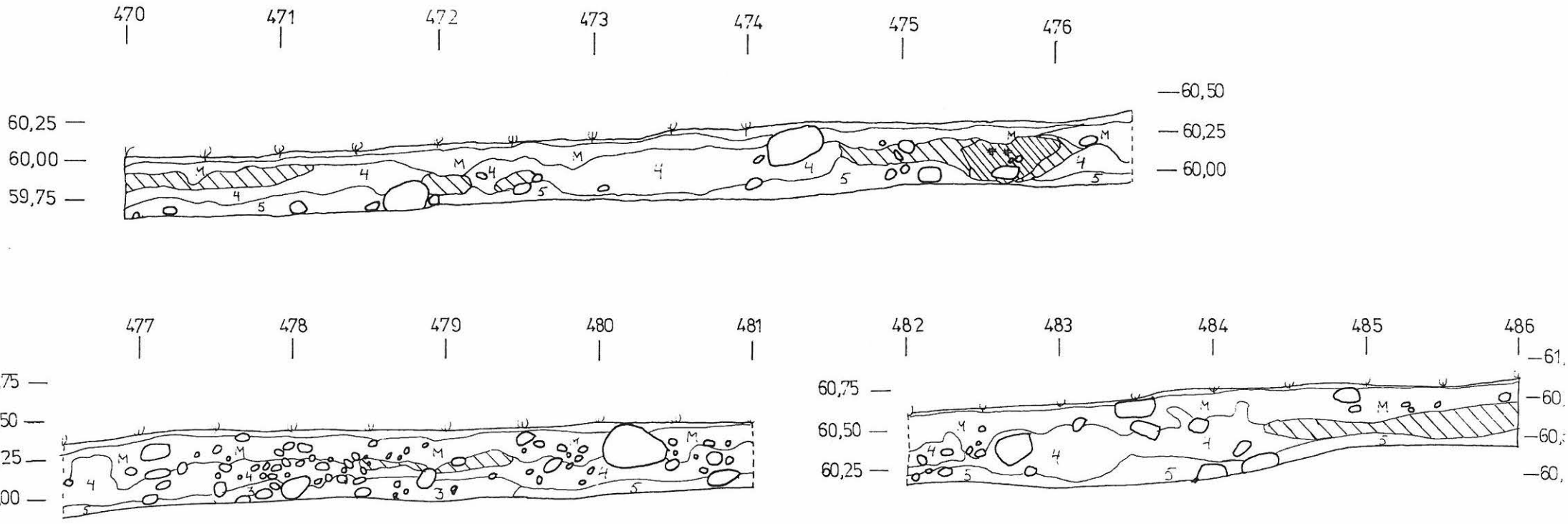
KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

Koeoja
S-N-profiili 470-486/609
Idästä

mk=1:25 1m
KP2=099=(61,63 m.mpy)
Piirt. Jukka Moisanen

- 3 Puhdas sorainen hiekka
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Nokinen maa
- 5 Puhdas maa
- 7 Hiesu
- Likamaa
- Heikko likamaa
- Punamulta
- Juuret
- # Nokea
- M Multa

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

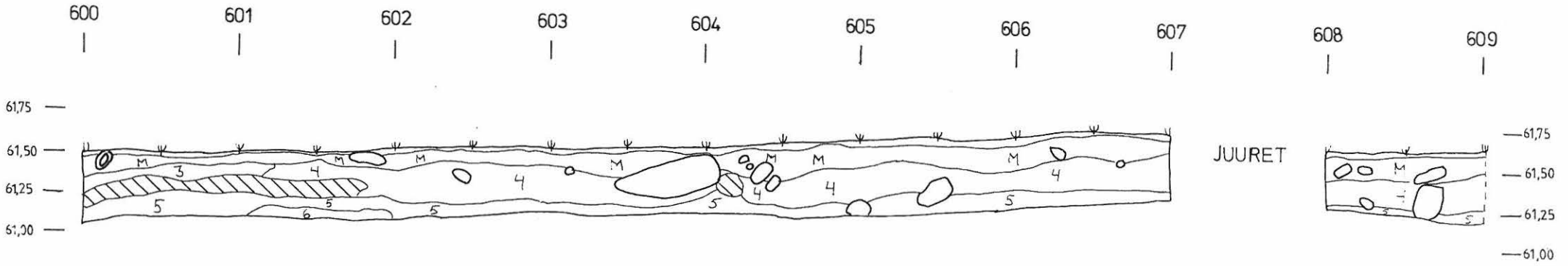
W-E-koeoja

W-E -profiili, 482/600-609, etelästä.

mk= 1:25

Piirt. Jukka Moisanen

- 3 Sora
- 4 Rikastumiskerroksen hiekka
- 4+n Nokinen maa
- 5 Puhdas maa
- 7 Hiesu
- Likamaa
- Heikko likamaa
- Punamulta
- Juuret
- # Nokea
- 6 Savi

KARJAA BÄLLBY

Jukka Moisanen 1995

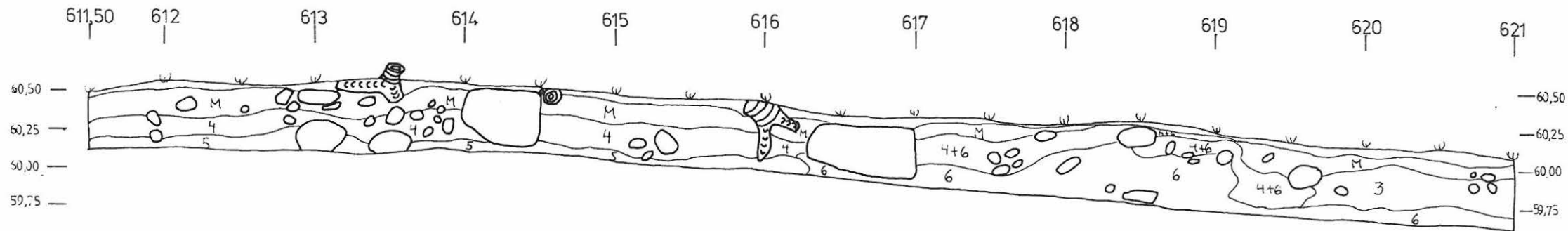
E-W-koeoja

W-E -profiili, 478/611,5 -620,
etelästä.

mk= 1:25

Piirt. Jukka Moisanen

3	Puhdas maa
4	Rikastumiskerroksen hiekka
4+n	Nokinen maa
5	Puhdas maa
	Hiesu
	Likamaa
	Heikko likamaa
	Punamulta
	Juuret
#	Nokea
6	Savi

RÖYKKIÖ NO: 10 ENNEN TURPEEN POISTOA,
KUVATTU KOHTI N.

F. 110450

TYÖKOVA. RÖYKKIÖSTÄ NO: 10 POISTETAAN TURVETTA.
KUVATTU KOHTI N-W.

F. 110453

KARJAA BÄLLBY J. Moisanen 1995

F. 110454

RÖYKKIÖ NO: 10, 1. KIVIKERROS POISTETTU. KUVATTU KOHTI N.

F. 110455

RÖYKKIÖ NO: 10, 2. KIVIKERROS POISTETTU. KUVATTU KOHTI N.

KARJAA BÄLLBY J. Moisanen 1995

F. 110456

RÖYKKIÖ NO:10, TASO I JA 4. KIVIKERROS POISTETTU.
KUVATTU KOHTI N.

F. 110457

RÖYKKIÖN ETELÄOSA, TASO I JA 4. KIVI-
KERROS POISTETTU. KUVATTU KOHTI W.

KARJAA BÄLLBY J. Moisanen 1995

RÖRKKIÖ NO: 10, TASO 2 JA 5. KIVIKERROS POISTETTU.
KUVATTU KOHTI N. F. 110459

RÖRKKIÖN ETELÄOSIA, TASO 2 JA 5.
KIVIKERROS POISTETTU. KUVATTU
KOHTI W. F. 110460

KARJAA BÄLLBY J. Moisanen 1995

F. 110451

KOEJA N-S ENNEN TURPEEN POISTOA.
KUVATTU KOHTI S.

F. 110458

KOEJA N-S, TASO H. KUVATTU
KOHTI S.

F. 110459

KOEOSA N-S ENNEN TURPEEN POIS-
TOA. KUVATTU KOHTI N.

F. 110461

KOEOSA N-S, TASO 4. KUVAT-
TU KOHTI N.

KARJAA BÄLLBY J. Moisanen 1995

F. 110463

PAALU A, KOEJASSA N-S, Taso 4.

F. 110462

PAALU B, KOEJASSA N-S. Taso 4.